

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2010 – 2014

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vita Zhuravel

**Výhody a nevýhody působení ve veřejnoprávních
a soukromých rozhlasových stanicích z pohledů moderátorů**

Praha 2014

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Tatiana Iskanderová, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR FULL-TIME STUDIES

2010 – 2014

BACHELOR THESIS

Vita Zhuravel

**The pros and cons of working at public and private radio
stations from the point of view of the moderators**

Prague 2014

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

Mgr. Tatiana Iskanderová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 28. 2. 2014

Vita Zhuravel

Poděkování

Chtěla bych poděkovat své vedoucí práce Mgr. Tatianě Iskanderové, Ph. D. za toleranci, podporu a cenné rady ohledně mé práce. Také všem pracovníkům Radia Spin 96,2 FM, které se zúčastnili mého výzkumného šetření, za ochotu a spolupráci obzvlášť mé přítelkyni a moderátorce Mgr. Anně Dravcové, Ph. D. Taktéž mé díky patří přítelkyni a moderátorce Rádía Wave MaryC a moderátorovi Viktorovi Mašatovi za spolupráci a poskytnutí množství cenných informací. A především ohromné díky bych chtěla vyjádřit své mamince za její podporu, péči, lásku a cenné rady.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá výhodami a nevýhodami moderátorů z působení na veřejnoprávních či soukromých rádiových stanicích z pohledů moderátorů. Rozebírá historický vývoj rozhlasu, duální systém vysílání a moderaci, jež úzce souvisí s vykonáváním práce moderátora. Dále předkládá výsledky výzkumného šetření podle výpovědí moderátorů o činnosti moderátorů v praxi. Výzkumné šetření je podloženo výpověďmi jednotlivých moderátorů, které byly získány na základě kvalitativního šetření pomocí metody polostrukturovaných neřízených rozhovorů.

Klíčové pojmy

Bakalářské práce, Český rozhlas, moderátoři, rádiové stanice, Radio Spin, Radio Wave, rozhlas, rozhovory, soukromé stanice, veřejnoprávní stanice, výzkumná šetření.

Annotation

The bachelor thesis focuses on the pros and cons of moderating at the public and private radio stations in the Czech Republic from the point of view of moderators themselves. The thesis deals with the history of radio, the dual system of broadcasting and the moderation, which is closely connected to the required work of the moderator. It offers the results obtained in the research that was based on the qualitative method of semi-structured interviews with moderators working at public and private Czech radio stations.

Keywords

Bachelor Thesis, Czech Radio, interviews, moderator, private radio station, public radio station, Radio Spin, radio station, Radio Wave, research

OBSAH

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	11
1. VÝVOJ A HISTORIE ROZHLASU	11
1.1 Vývoj a vznik rozhlasového vysílání	11
1.2 Počátky rozhlasového vysílání ve světě.....	13
1.3 Historický přehled rozhlasového vysílání v Čechách	15
2. DUÁLNÍ SYSTÉM ROZHLASOVÉHO VYSÍLÁNÍ	20
2.1 Formování duálního systému rozhlasového vysílání v Čechách	21
2.2 Veřejnoprávní rozhlas – provozovatel vysílání ze zákona	23
2.2.1 Český rozhlas – veřejnoprávní instituce.....	25
2.3 Soukromé vysílání - provozovatel vysílání na základě licence	28
3. MODERACE	31
3.1 Poslání a osobnost moderátora	31
3.2 Hlas moderátora	33
3.3 Jazyk rozhlasových moderátorů.....	34
3.4 Poslechovost rozhlasu	37
PRAKTICKÁ ČÁST	39
4. STRUKTURA VÝZKUMNÉHO PROJEKTU	39
4.1 Účel, předmět a cíl praktické části	39
4.2 Metodologie výzkumného projektu.....	40
4.2.1 Výzkumný soubor	40
4.2.2 Výzkumné otázky.....	42

4.3	Výzkumné předpoklady	43
4.4	Výzkumné objekty	44
4.4.1	Radio Wave.....	44
4.4.2	Rádio Spin.....	45
4.5	Analýza výzkumu.....	46
4.5.1	Počátky kariéry moderátorů	46
4.5.2	Práce moderátora v praxi a související aspekty s touto činností	49
4.5.3	Vzdělání, etické normy a právní znalost související s činností moderátora.....	53
4.5.4	Finanční příjmy moderátorů.....	54
4.5.5	Výhody a nevýhody moderátorů působících na veřejnoprávním či soukromém rádiu 55	
4.5.6	Doporučení pro budoucí moderátory	57
4.6	Shrnutí výzkumného šetření na základě výzkumných předpokladů.....	58
	ZÁVĚR.....	59
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	61
	SEZNAM PŘÍLOH.....	65

ÚVOD

Tato bakalářská práce si klade za cíl přiblížit svému čtenáři působení moderátorů radiových stanic v praxi a na základě toho přiblížit čtenáři výhody a nevýhody, které plynou z tohoto působení. Název této práce „*Výhody a nevýhody působení ve veřejnoprávních a soukromých rozhlasových stanicích z pohledů moderátorů*“ a následné provedení výzkumu a celkový koncept práce si autorka vytvořila sama na základě subjektivních pocitů a zkušeností, kterým musela čelit při ucházení se o místo na pozici moderátora.

Důležitým faktorem, který ji ovlivnil a rozhodnul o výběru daného tématu, byl podle jejího názoru, také nedostatek pramenů, tedy bakalářských a diplomových prací v univerzitní knihovně, týkajících se této problematiky a celkově množství literatury zabývající se rozhlasem jako masovým médiem. V knihovnách a na pultech knihkupectví se setkáváme s množstvím odborné literatury zabývající se televizním vysíláním a novými médii, ale množství aktuálních vydání literatury týkající se rozhlasového vysílání je podle jejího názoru skutečně málo. Dalším faktorem, který autorku ovlivnil pro napsání této práce, byl počáteční neúspěch, při ucházení se o místo na pozici moderátora. Tento neúspěch přisuzuje nedostatečné znalosti historie rozhlasu, moderace a celkově neznalosti toho, co obnáší práce moderátora v praxi.

Proto cílem této práce je seznámení potenciálních uchazečů o činnosti moderátorů v praxi. Nastínit těmto uchazečům výhody a nevýhody související s touto činností, finanční ohodnocení moderátorů a také předložit mnoha doporučení pro potenciální budoucí moderátory podle výpovědí profesionálních moderátorů. Podle autorky právě tyto aspekty mohou být jedním z mnoha aspektů, které by těmto uchazečům mohli dopomoci k přijetí na danou pozici a právě pro tyto uchazeče a samozřejmě i pro čtenáře, které se zajímají o dané téma, je tato práce určena.

Tato bakalářská práce se skládá z teoretické a praktické části. Autorka této práce považuje za velmi důležitou součást znalostí historický vývoj a vznik samotného rozhlasu, jako masového média v České republice a ve světě, kterému věnuje pozornost v první kapitole svého díla. Ve druhé kapitole se zabývá vznikem a vývojem duálního systému rozhlasového vysílání v České republice. Třetí kapitola této práce se zabývá moderací a posláním moderátora. Druhá část práce je část praktická. Autorka v této části zveřejňuje výsledky svého výzkumu. Výzkum byl prováděn na základě nenumernického šetření tedy kvalitativního výzkumu a za metodou výzkumného šetření byl zvolen neřízený polostrukturovaný rozhovor, který se vedl s moderátory

veřejnoprávní a soukromé stanice. Pro provedení výzkumu si autorka zvolila dvě rozhlasové stanice Rádio Wave, které je součástí Českého rozhlasu a je tedy veřejnoprávní stanicí a Rádio Spin, které je soukromou stanicí. Moderátoři těchto dvou stanic, kterých bylo celkem pět z jednoho rádia a pět z druhého, a programový ředitelé, byli právě respondenty výzkumného šetření, což autorka po konzultaci s několika odborníky, pokládá za reprezentativní výběr a dostatečný počet výzkumných objektů k bakalářské práci.

Autorka v této práci také dbá na veškeré formální náležitosti, čerpá z mnoha pramenů české a zahraniční literatury, kterou pečlivě prostudovala a jež ji velmi rozšířila znalosti dané problematiky. Práci moderátora pokládá za poslání a rozhlas za médium, které rozhodně není zkosnatělé, ale za médium, které je stále velmi důležitou součástí našich životů, a které nám přináší každý den mnoho důležitých informací. Množství existujících rozhlasových stanic nám dává možnost si vybrat žánr hudby, která nás baví a může nás velmi příjemně naladit po zbytek dne.

TEORETICKÁ ČÁST

1. VÝVOJ A HISTORIE ROZHLASU

„Rozhlas byl prvním elektronickým médiem masové komunikace. Objevil se na počátku 20. let 20. století. Zatímco 20. léta představovala éru živelného rozvoje rozhlasu spojenou s experimentováním, ve 30. letech se rozhlas stal masovou záležitostí. Tehdy také začal vážně konkurovat tištěným médiím. Přinášel informace, ale i zábavu širokým vrstvám. Objevena byla i jeho politická dimenze. Zejména totalitářské státy v něm našly mocnou zbraň své propagandy.“¹

1.1 Vývoj a vznik rozhlasového vysílání

V dějinách masové komunikace signalizování informací má dlouhodobou tradici. Snaha přenášet zvuk na dálku je myšlenkou velmi starou. Počínaje přenosem informací pomocí kouřových signálů, tam-tamů, zkratkových signálů bubeníků v afrických pralesích, ohňových zpráv, později světelných znamení a semaforových signálů nebo vlajkami v námořnictví.² Ve staroegyptských chrámech byly budovány různé průchody a šachty k přenášení hlasů kněží. Boháči v Pompejích měli ve svých vilách hlasné potrubí vedoucí z pokojů do vrátnice. Leonardo da Vinci ve velkovévodském paláci v Miláně kolem roku 1500 zřídil řadu zvukovodů, které vedli z jednotlivých pokojů do naslouchací místnosti. Znám je také čínský vynález tzv. nitkový telefon – spojení dvou krabic tenkou nití nebo drátkem.³

Mezi největší objevy 19. století patří používání elektrické energie pro účely komunikace. Ve 30. letech tohoto století v USA, Anglii a Německu se uskutečnily první pokusy s využitím elektromagnetického pole při telegrafování a ve 40. letech byly zřízeny první telegrafní systémy. V 70. letech se dokonce podařilo upravit přenos tak, aby dokázal přenášet i lidský hlas.

¹ KONČELÍK, J., VEČEŘA, P. a P. ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010, str. 56. ISBN 978-7367-698-8.

² VERNER, P. *Zpravodajství a publicistika*. 1. vyd. Praha: UJAK, str. 87. ISBN 978-80-86723-37-2.

³ KUSSOVÁ, M., BRABEC, O. a P. KUBÁNEK. *Filmová, rozhlasová a televizní tvorba pro II. a III. ročník SPŠF*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983, str. 20. ISBN 5601-14-237-83.

Během posledního desetiletí 19. století se Marconi a několik dalších expertů pokoušelo přenášet signály pomocí elektromagnetických vln bez použití drátu, jež do té doby umožňovaly přenos. První přenos signálu pomocí elektromagnetických vln se podařilo přenést Marconimu v roce 1898 na vzdálenost 23 km přes hladinu moře a o rok později dokonce i přes Lamanšský průliv. Během prvních deseti let 20. století se podařilo rozvinout technologii přenosu mluveného slova prostřednictvím elektromagnetických vln panu Fessendenovi a dalším experimentátorům. Po první světové válce Marconi a Westinghouse začali experimentovat s rozhlasovým vysíláním – tedy s přenosem sdělení prostřednictvím elektromagnetických vln k nedefinovanému a potenciálně rozsáhlému publiku. Následující rozvoj vysílacích systémů byl rychlý a měl zcela zásadní význam.⁴

Zpočátku se rozhlas zdál být spíše technologií hledající využití, než aby reagoval na poptávku po nové službě či novém obsahu. Podle Williamse *„Na rozdíl od všech předcházejících komunikačních technologií vznikl rozhlas, coby systém vyvinutý především pro vysílání a přijímání, jako abstraktní proces v podstatě bez definování přenášeného obsahu.“* Proto si rozhlas vypůjčil obsahy od již existujících médií. Dalším charakteristickým rysem rozhlasu je vysoký stupeň regulace. Rozhlas je pod neustálou kontrolou a licenci mu udělují veřejné instituce. Ze začátku toto bylo technickou nezbytností, později se z toho stala směr demokratického rozhodování, státních zájmů, ekonomických výhod a institucionálních zvyklostí. Navzdory tomu, jak má rozhlas blízko k moci, tak si nikdy nevydobyval právo a takovou svobodu, aby mohl volně vyjadřovat názory a chovat se prakticky zcela nezávisle.⁵

Začátky rozhlasového vysílání vzbuzovaly naději, že nový vynález se stane prostředkem lepšího dorozumění mezi lidmi. Se stoupajícím významem rozhlasů se rozvíjela i rozhlasová technika, jelikož šlo o to, aby poslech byl dostupný, co největšímu počtu posluchačů. Díky tomu došlo k výstavbě stále silnějších vysílačů a užití dlouhovlnného a krátkovlnného vysílání. Zlepšovala se i kvalita reprodukováného zvuku zdokonalováním nahrávací a reprodukční techniky, užitím VKV, stereofonie, kvadrofonie, rozhlasu po drátě apod. Také se začal používat specificky rozhlasový záznam zvuku, díky kterému bylo možné upravit materiál pro vysílání z hlediska obsahu a zvukových kvalit, jelikož „živé vysílání“ mělo řadu nevýhod. Záznam také umožnil reprízování pořadů, výměnu cenných pořadů mezi rozhlasem bez užití mezinárodních linkových spojů a autorům poslech vlastních pořadů. Záznam se pořizoval na voskové kotouče,

⁴ THOMPSON, J. B. *Média a modernita: Sociální teorie médií*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2004, str. 68. ISBN 80-246-0652-6.

⁵ WILLIAMS. In: McQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál, 1999, str. 39. ISBN 80-7178-200-9.

později na tzv. fólie – užití laku na pevném kovovém nebo skleněném podkladě, dále rozhlas získal rycí stroj do povlakových desek. Do roku 1950 byl v pražském rozhlasu používán mechanický záznam na filmový pás systému Philips-Miller. V 80. letech se nejvíce používal záznam magnetický, systému Marconi-Stille.⁶

1.2 Počátky rozhlasového vysílání ve světě

„Rádío bylo v podstatě taková „udělej si to sám“ televize. Místo velké skleněné obrazovky jste vystupující viděli pouze ve své mysli. Nebyli jste limitováni hranicemi dvanáctipalcové obrazovky, ale místo toho jste si mohli namalovat svou vlastní velkou verzi jakéhokoliv okamžiku za pomoci toho úžasného štetce, kterému říkáme představivost.“⁷

(Jack Benny)

Konec první světové války přinesl pro veřejnost přelom v rozhlasovém vysílání. Zatímco v Evropě bylo rozhlasové vysílání ve fázi izolovaných pokusů, USA se chystali na jeho komerční využití. Dne 31. srpna roku 1920 detroitská stanice 8MK vysílala první rozhlasové zpravodajství, 14. října téhož roku začala vysílat první vysokoškolská stanice v New Yorku.⁸

Dne 2. listopadu 1920 bylo zahájeno první pravidelné rozhlasové vysílání v americkém Pittsburghu stanici KDKA společnosti Westing House. Tato stanice sledovala průběh amerických prezidentských voleb a jednalo se o bezdrátový přenos.⁹ Ve Spojených státech následovala smršť zakládání soukromých vysílačů a radiofonie se šířila jako lavina. Do roku 1923 fungovaly vysílače ve všech větších městech v USA.¹⁰ Rozvoj sítí ve 20. letech 20. století je považován za zlatý věk rádia jako zpravodajského a zábavného média. Na základě toho se dramaticky změnil i americký životní styl, protože lidé byli schopni slyšet významné události

⁶ KUSSOVÁ, M., BRABEC, O. a P. KUBÁNEK. *Filmová, rozhlasová a televizní tvorba pro II. a III. ročník SPŠF*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983, str. 24-27. ISBN 5601-14-237-83.

⁷ WILSON, S. *Mass Media/ Mass Culture: An Introduction*. 1. Title. USA: McGraw-Hill, 1993, pg. 211. ISBN 0-07-070821-5.

⁸ POKORNÝ, M. *Báječní muži s mikrofonem*. 1.vyd. Praha: Radioservis, 2008, str. 11. ISBN 978-80-86212-70-8.

⁹ VERNER, P. *Zpravodajství a publicistika*. 1.vyd. Praha:UJAK, str. 88. ISBN 978-80-86723-37-2.

¹⁰ POKORNÝ, M. *Báječní muži s mikrofonem*. 1.vyd. Praha: Radioservis, 2008, str. 12. ISBN 978-80-86212-70-8.

živě a užívat si nejlepší zábavu zdarma přímo z domu.¹¹ V USA bylo rozhlasové vysílání od samého počátku považováno za komerční podnikání, kde hráli jednotlivci a korporace (zejména korporace, jelikož žádný jednatel nemohl odolat finanční moci nadnárodních společností) důležitou úlohu při utváření redakčních postupů a zpravodajských stylistických konvencí. Americké rozhlasové zpravodajství dodnes není ze zákona povinno dodržovat nestrannost a vyváženost, ale požadavky trhu a důraz kladený publikem na objektivitu zpravodajství zapůsobily jako podněty pro zavedené zpravodajské sítě, aby při informování o veřejných událostech udržely nejvyšší možné standardy poctivosti a přesnosti.¹²

Na rozdíl od Ameriky, Evropa si dávala na čas. Na vině bylo poválečné napětí. Avšak k prvním pokusům s rozhlasem došlo v Německu a na Vysoké škole technické v Praze v roce 1913. Po válce se všude experimentovalo víceméně s využitím armádní techniky, kde na vše dohlíželi vojenští a policejní specialisté. V Haagu a v Nižním Novgorodu začalo zkušební rozhlasové vysílání v roce 1919, o rok později se přidala Kazaň a další ruská města, stejně tak i německá města. V Nizozemsku od počátku dvacátých let činili první pokusy s hlášením burzovních zpráv. Ve Francii využili konstrukci Eiffelovy věže k instalaci vysílače a před pařížskou redakcí deníku *Matin* se objevily ampliony, které propagovaly přijímače firmy S. F. R. V prosinci roku 1920 v Ženevě na schůzi Společnosti národů její účastníci mohli slyšet hlas Grahama Bella dříve právě v Londýně. Británie díky tomuto přenosu z provizorní stanice v Chelmsfordu dala najevo svou převahu v tomto technickém oboru. Guglielmo Marconi roku 1898 právě v chelmsfordské Hall Street otevřel první továrnu na technická zařízení k bezdrátové komunikaci. Dřevěný baráček v komplexu Marconiho laboratoří ve vesnici Writtle poblíž tohoto anglického městečka má pro Angličany stejný význam jako náš kbelský stan, jelikož právě s ním jsou spojeny počátky britského civilního rozhlasového vysílání v roce 1920. A tady také 14. února 1922 začalo pravidelné rozhlasové vysílání v Evropě. Nebyla to ovšem BBC, jak se často předpokládá, ale stanice 2MT („Two Emma Toc“). BBC vznikla ve stejném roce, avšak až v listopadu a stanicí 2MT začlenila do své vysílací struktury.¹³ Když v roce 1922 začala stanice BBC vysílat, tak zatím neměla žádné vládní předpisy, z čeho by se měly skládat její programy. Avšak tehdejší generální ředitel rádia BBC, John Reith zastával určitou filozofii

¹¹ WILSON, S. *Mass Media/ Mass Culture: An Introduction*. 1. Title. USA: McGraw-Hill, 1993, pg. 231. ISBN 0-07-070821-5.

¹² McNAIR, B. *Sociologie žurnalistiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004, str. 112. ISBN 80-7178-840-6.

¹³ POKORNÝ, M. *Báječní muži s mikrofonem*. 1. vyd. Praha: Radioservis, 2008, str. 13. ISBN 978-80-86212-70-8.

ohledně zásad vysílání, kterou shrnul ve čtyřech bodech a kterou se v té době pracovníci rádia řídili.¹⁴

Čtyři zásady vysílání podle Johna Reitha¹⁵:

1) Primárním cílem stanice BBC není zisk, i přesto, že tato stanice je z velké části financována z užitelských poplatků a závislá na počtu posluchačů.

2) Cílem této stanice je sloužit všem členům komunity, kteří chtějí poslouchat tuto stanici.

3) Tato stanice si udržuje kontrolu jako monopol s cílem odolat jakýmkoliv politickým či komerčním tlakům.

4) Tímto se výrazně by měla zvýšit úroveň vysílání a programové skladby tak, aby kvalita vysílání byla co nejvyšší.

1.3 Historický přehled rozhlasového vysílání v Čechách

„Představte si psa, který je tak dlouhý, že má hlavu na Myjavě a ocas až v Praze. A když toho psa v Praze někdo pořádně švihne prutem, zaštěká nám tady na Myjavě. To je telefon s drátem. Rádion je to samé, jen bez toho psa.“¹⁶(Elo Šándor)

K prvním pokusům s radiotelegrafií a radiotelefonii došlo již před první světovou válkou. Pokusili se o ně odborníci z České vysoké školy technické v Praze prof. Dr. K. Domalíp a Ing. L. Šimka. Avšak během první světové války byly přísné zákazy jakkoliv experimentovat s radiofonií. První poválečné radiofonické pokusy byly zahájeny v Praze na Petříně v roce 1919 pomocí vojenského vysílače.¹⁷ V roce 1921 byla nevojenská radiotelegrafie zařazena do kompetence ministerstva pošt a telegrafů. V roce 1923 na Václavském náměstí, před redakcí

¹⁴ BRIGGS, A. a COBLEY, P. *The Media: An Introduction*. 2nd. edition. London: Pearson Education Limited, 2002, pg. 124. ISBN 0-582-42346-5.

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ POKORNÝ, M. *Báječní muži s mikrofonem*. 1.vyd. Praha: Radioservis, 2008, str. 9. ISBN 978-80-86212-70-8.

¹⁷ Kolektiv autorů pod vedením JEŠUTOVÉ, E. *Od mikrofonů k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. 1. vyd. Praha: Český rozhlas, 2003, str. 8. ISBN 80-86762-00-9.

listu Národní politika, se konal první veřejný rozhlasový koncert. Pravidelné vysílání Českého rozhlasu bylo zahájeno 18. května ve 20.15 roku 1923 ze skautského stanu v Kbelích, který byl zapůjčený Prázdňinovou asociací, kde se nacházelo první rozhlasové studio. 7. června téhož roku vznikla společnost Radiojournal.¹⁸ Radiostanice byla původně zařízená pro radiotelegrafii s Morseovými značkami pro leteckou službu, proto zde nebyl ani mikrofon. Avšak pracovníci Radiojournalu si pro začátek upravili normální mikrofon z telefonního sluchátka. V těchto nepříznivých podmínkách museli průkopníci rozhlasu začít. Provizorní vysílání ze stanu netrvalo příliš dlouho. S nástupem zimy se muselo najít nějaké přístřeší. To se našlo v témž roce v domku kbelské stanice, kde jednu z dílen přeměnili na vysílací studio. Poté se Radiojournal přestěhoval do nového ateliéru v Poštovní nákupně na Vinohrady, odtud se stěhoval již na začátku roku 1925 do budovy Orbisu a od roku 1927 do roku 1933 sídlil v Národním domě taktéž na Vinohradech, kde bylo možno ve studiu pracovat i s velkými hudebními tělesy. V roce 1933 se rozhlas přestěhoval do budovy Poštovní správy na Fochově, dnešní Vinohradské 12, v níž ústředí instituce sídlí dodnes. Každé přestěhování znamenalo podstatné zlepšení pracovních podmínek a nabízelo větší možnosti při tvorbě programů.¹⁹ Od roku 1926 se také pravidelně vysílalo v Brně a Bratislavě, od roku 1927 v Košicích a od roku 1929 v Moravské Ostravě. V prosinci roku 1926 svou činnost zahájil simultánní rozhlas, který umožňoval přenos programu z jedné stanice do jiných prostřednictvím meziměstského telefonního spojení. To umožňovalo každé stanici vstoupit do celostátního vysílání. V srpnu 1936 bylo zřízeno krátkovlnné vysílání pro Čechy a Slováky v zahraničí.²⁰

Se vznikem nového média, který zpočátku nesl název „rádio“ vznikla řada novotvarů, které se rychle vžily např. radioposluchač, radiofonie, radioprůmysl, radiokonzert atd. Radiojournal však hledal vhodnější české výrazy, dokonce vyhlásil i soutěž pro posluchače, avšak bez valného úspěchu. V roce 1924 v Národních listech se objevil termín „rozhlas“, který poprvé použil jejich redaktor J. D. Richard, vlastním jménem Richard Durdil, který tento název vytvořil na základě rozborů anglického slova „broadcasting“. Ve svém článku ze dne 21. května 1924 zdůvodnil jeho jazykovou oprávněnost slovy: *„Broadcasting značí česky asi tolik jako široké rozhození, rozsévání. (...) Stanice přijaté zprávy nebo hudbu skutečně rozhlásí všem, a proto je jistě oprávněno, navrhuje-li pro její funkci název „Rozhlas“.(...) Doufáme, že „rozhlas“ najde porozumění v kruzích majitelů přijímacích stanic stejně jako*

¹⁸ VERNER, P. *Zpravodajství a publicistika*. 1.vyd. Praha:UJAK, str. 89. ISBN 978-80-86723-37-2.

¹⁹ PACOVSKÝ, J. *Na vlnách rozhlasů*. Praha: Český rozhlas. 1993, str. 7. ISBN- kniha nemá.

²⁰ KONČELÍK, J., VEČEŘA, P. a P. ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010, str. 57. ISBN 978-7367-698-8.

*u všech, kdo dbají čistoty a výraznosti řeči – vždyť přimyká se přesně pojmů a vychází přímo z ducha našeho jazyka.*²¹

Ve druhé polovině 20. let 20. století rozhlasová společnost zaznamenává velký rozkvět a dochází ke stabilizaci rozhlasového vysílání. Rozhlas se stává významnou vzdělávací institucí. Své vysílání zahajují i tzv. odborné rozhlasové programy – zemědělský, který se zabýval zemědělskými programy a byl odlehčen vtipnými dialogy a lidovou hudbou. Rozhlas dělnický, který byl politický a ovládaly ho strany národně socialistická a sociálně demokratická. Dále existoval rozhlas pro průmysl, obchod a živnosti, který se zaměřoval především na informování odborných kruhů o ekonomických otázkách. Avšak úspěšný rozvoj brzdí nastupující hospodářská krize a nastupující fašismus v Německu, který právě rozhlas zneužívá za účelem propagandy. V důsledku změn ve státoprávním uspořádání se Československý rozhlas rozpadá na Český rozhlas a Slovenský. Název Český rozhlas je užíván od 10. června 1939. V září téhož roku je zahájeno československé vysílání BBC zvané Volá Londýn úvodním proslavem Jana Masaryka. V listopadu roku 1941 se Český rozhlas stal přímou součástí říšského rozhlasu jako Rundfunk Böhmen und Mahren.²²

V roce 1945 pražský rozhlas stále pokračoval v propagandistické linii, avšak ne na dlouho. Události Květnového povstání, kdy česká veřejnost vystoupila proti okupační moci, vše změnila. I přesto, že 4. květná téhož roku němečtí strážníci obsadili všechna technická pracoviště, aby zamezili veškerým pokusům o sabotáž a vykázali všechny zaměstnance rozhlasu z budovy, došlo k převratu. Dne 5. květná hlasatel Zdeněk Mančal, který jediný zůstal v bodově rozhlasu přes noc a ranní vysílání zahájil slovy „Je sechs hodin“ a dále pokračoval v češtině. Tato posměšná věta byla důkazem, že rozhlas se přestal řídit pravidly cenzury. Od odpoledne se vysílaly zprávy, hlášení, revoluční výzvy, informace o dění v Praze, doplněné pochodovou hudbou. Vysílání mělo zásadní význam pro celé povstání a rozhlas neprestal vysílat ani v době nejprudších bojů. V době kdy selhala celá infrastruktura, rozhlas se stal organizátorem veřejného života.²³

Období totality v Československu začíná masovými výpověďmi. Rozhlas se měl stát nástrojem socialistické převýchovy. Změny nastaly i v oblasti správy rozhlasové činnosti. V dubnu 1948 byl Národním shromážděním přijat zákon č. 137/1948 Sb. o postátnění

²¹ J.D. Richard. In: Kolektiv autorů pod vedením JEŠUTOVÉ, E. *Od mikrofonů k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. 1.vyd. Praha: Český rozhlas, 2003, str. 44. ISBN 80-86762-00-9.

²² FOGLAROVÁ, Z. *Ročenka českého rozhlasu 2005*. Praha: Český rozhlas, 2006, str. 127. ISBN 80-86762-09-2.

²³ Kolektiv autorů pod vedením JEŠUTOVÉ, E. *Od mikrofonů k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. 1.vyd. Praha: Český rozhlas, 2003, str. 44. ISBN 80-86762-00-9.

Československého rozhlasu a podle tohoto zákona veškerá rozhodnutí o rozhlase příslušela ministru informací. V roce 1952 Čs. rozhlas prochází velkou technickou reorganizací. Bylo obnoveno ministerstvo spojů, které mělo za úkol postavit nová rozhlasová zařízení a zajistit jejich plynulý technický provoz. Stát se také rozhodl pro výstavbu drátového rozhlasu, který by měl odolat v případě nepřátelského útoku. Základní síť drátového rozhlasu byla dobudována v roce 1954, vysílala na jednom kanále a postupem času se ukázala jako velice nákladná a pro stát nevýhodná, avšak přetrvávala až do 90. let.

V letech 1959 až 1968 se rozhlas stává samostatnou ústřední organizací pod vedením ÚV KSČ, kde stále funguje cenzura a rigidní technická opatření a personální zásahy, avšak se formuje nová generace tvůrců Čs. rozhlasu, která se snaží navázat na dobré tradice a rozvíjet obsah pořadů. Liberalizace poměrů dovolila také využít nové rozhlasové techniky.²⁴ O rozvoji rozhlasu v 60. letech není pochyb, svědčí o tom i řada mezinárodních ocenění na zahraničních festivalech rozhlasové tvorby.²⁵

Během Pražského jara byly snahy o reformy politického a veřejného života, avšak tyto snahy byly násilně zastaveny v srpnu roku 1968 okupačními vojsky SSSR. Když v noci z 20. na 21. srpna okupační vojska obsadili Československo jedním z cílů jejich invaze bylo právě obsazení rozhlasu. Rozhlas během této noci přinášel občanům důležité informace. Vyzýval občany ke klidu a také k tomu, aby nekladli zbytečný odpor a neprolévali krev. Dne 22. srpna byla obsazena budova Čs. rozhlasu ve Vinohradské ulici a při boji přišlo o život 15 lidí.²⁶ Od podzimu téhož roku, hlavně od dubna 1969 začíná proces normalizace, který zasahuje všechny složky společnosti a znamená návrat k totalitnímu pojetí socialismu. Tyto změny zasahují i do vývoje rozhlasového vysílání.

V listopadu roku 1989 opět dochází ke změně politického a společenského systému, rozhlas začíná pravdivě informovat své posluchače a vymaňuje se z područí komunistické cenzury. Od prosince roku 1989 v Československém rozhlase dochází k zásadním programovým a institucionálním změnám dosud nevídaných v dějinách rozhlasu. Na samém začátku 90. let bez existence právního rámce o soukromém vysílání bylo také zahájeno první soukromé rozhlasové vysílání první komerční stanice na území Československa. Jednalo se o francouzskou stanici Europe 2, které Čs. rozhlas přenechal kmitočet 88,2 MHz.

²⁴Kolektiv autorů pod vedením JEŠUTOVÉ, E. *Od mikrofonů k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. 1.vyd. Praha: Český rozhlas, 2003, str. 52-167. ISBN 80-86762-00-9.

²⁵ BEDNAŘÍK, P., J. JIRÁK a B. KÖPLLOVÁ. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, str. 298. ISBN 978-80-247-3028-8.

²⁶ Tamtéž.

Elektronická média v Československu čekala na přijetí nových zákonů až do roku 1991.²⁷ Dne 30. října roku 1991 byl přijat zákon o rozhlasovém a televizním vysílání umožňující provoz soukromých stanic v oficiálním znění „zákon č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání.“ Tento zákon vymezil duální systém rozhlasového a televizního vysílání, kdy vedle sebe existují média veřejná a soukromá a zároveň byl i vydán zákon o Radě Českého rozhlasu. Duálnímu systému vysílání v této práci věnujeme samostatnou kapitolu. V roce 2001 tento zákon nahradil zákon nový „č. 231/2001 Sb. o provozování rozhlasového a televizního vysílání.“ Samostatný Český rozhlas vznikl dne 1. ledna 1992 jako samostatná organizace, zcela oddělená od státního rozpočtu, po zániku Čs. rozhlasu na základě zákona č. 597/1992 Sb., o zrušení Československého rozhlasu a přijetím nového zákona č. 484/1991 Sb., který přijala Česká národní rada dne 7. listopadu. V době svého vzniku měl čtyři programové okruhy – Prahu, Vltavu, Reginu a Rádio Mikrofórum. Kontrolním orgánem byla Rada Českého rozhlasu, která se skládala z devíti členů, což bylo rozhodnuto na základě přijatého zákonů o Českém rozhlase. Členové rady byli voleni zpočátku Českou národní radou na dobu pěti let a od roku 1993 Parlamentem ČR, kterému se zodpovídali za svou činnost. V roce 2002 došlo k novelizaci zákona o Českém rozhlase, ve které došlo i úpravě fungování Rady ČRo a prodloužilo se i funkční období na šest let, přičemž každé dva roky je volena jedna třetina členů.²⁸

²⁷ Kolektiv autorů pod vedením JEŠUTOVÉ, E. *Od mikrofonů k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. 1.vyd. Praha: Český rozhlas, 2003, str. 417. ISBN 80-86762-00-9.

²⁸Tamtéž str. 424.

2. DUÁLNÍ SYSTÉM ROZHLASOVÉHO VYSÍLÁNÍ

Vznik duálního neboli také často nazývaného smíšeného systému souvisí s přípravou nové legislativy pro rozhlasové a televizní vysílání v 90. letech, poté co pracovníci oddělení státní informační politiky na Úřadu předsednictva vlády ČSFR se snažili blíže seznámit se s uspořádáním médií v západní Evropě. O tomto duálním systému mnozí pracovníci rozhlasu, mediální podnikatele a politici po dlouhou dobu tvrdili, že je „hybridní“. Avšak v evropských zemích duální systém vysílání je označením pro stav, kdy vedle sebe působí veřejný a soukromý sektor rozhlasového a televizního vysílání. Jde o tzv. symbiózu evropské tradice vysílání veřejné služby s komerčním pojetím vysílání. V demokratické společnosti ale v současnosti dnes převažují dva typy uspořádání elektronických médií. Prvním z nich je jednoduchý systém vysílání, jehož typickým představitelem jsou Spojené státy americké, v němž neexistují veřejnoprávní subjekty a tyto média nemají za zákonnou povinnost vysílání veřejné služby. Jejich působení není upraveno legislativními normami a obyvatele neplatí žádné rozhlasové ani televizní poplatky. V tomto jednoduchém systému funguje pouze soukromý sektor vysílání, který lze rozdělit na soukromé komerční a neziskové vysílání.²⁹ Druhým typem je právě systém duálního vysílání.

V dějinách západního sociálního a politického myšlení rozlišování mezi „soukromým“ a „veřejným“ má dlouhou tradici. Na sklonku středověku a doby moderní se tyto pojmy začaly užívat v nových souvislostech. Zhruba od poloviny 16. století znamená „veřejné“ stále více činnost či úřad, který má něco společného se státem, zatímco „soukromé“ odkazuje k činnosti a ke sféře života, jež je od státu oddělená. V dějinném vývoji rozlišení mezi veřejným a soukromým nebylo nikdy zcela jednoznačné. Podle současných západních společností v soukromé sféře se vyskytují: „(...)Soukromé vlastněné hospodářské organizace působící v tržním prostředí a orientované na generování zisku a spolu s nimi osobní a rodinné vztahy, které mohou být formalizovány zákonem.(...)“ Ve veřejné sféře se vyskytují: „(...)Státem vlastněné hospodářské organizace, např. zestátněný průmysl a státem vlastněné veřejné služby a spolu s nimi státní a kvazistátní organizace, včetně úřadů sociálního zabezpečení.(...)“³⁰

²⁹ Kolektiv autorů pod vedením JEŠUTOVÉ, E. *Od mikrofonů k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003, str. 414. ISBN 80-86762-00-9.

³⁰ THOMPSON, J. B. *Média a modernita: Sociální teorie médií*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2004, str. 100-101. ISBN 80-246-0652-6.

2.1 Formování duálního systému rozhlasového vysílání v Čechách

Po roce 1989 došlo k řadě proměn politického systému v dřívějších komunistických státech, kde sdělovací prostředky byly pod přímou kontrolou Komunistické strany, v Československu nevyjímaje. O vzniku duálního systému v České republice, kde vedle sebe působí sektor veřejný a soukromý, můžeme hovořit až od druhé poloviny roku 1991, kdy Federální shromáždění ČSFR přijímá zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání č.468/1991 Sb., který je první právní úpravou, jež vymezuje základní pojmy běžné v duálním systému vysílání. Následně 7. listopadu téhož roku schvaluje Česká národní rada zákon o Českém rozhlasu č. 484/1991 Sb. Zákon č. 468/1991 Sb. byl zrušen dne 4. 7. 2001 a nahradil ho zákon 231/2001 Sb. o rozhlasovém a televizním vysílání. Přijetím norem z roku 1991 začíná formování duálního systému rozhlasového vysílání. Duální systém vysílání nejlépe charakterizuje paragraf tří zákona č. 468/1991 Sb.: *„Provozovatelem vysílání (dále jen „provozovatel“) je ten, kdo získal oprávnění k vysílání na základě zákona Federálního shromáždění, zákona České národní rady nebo zákona Slovenské národní rady (dále jen „provozovatel ze zákona“) nebo udělením licence podle tohoto zákona (dále jen „držitel licence“)*³¹

Pro demonopolizaci rozhlasového a televizního vysílání vzniklo oddělení státní informační politiky při oboru vzdělanosti, kultury, zdraví a informací na Úřadu předsednictva federální vlády. Na tomto úřadě se okamžitě začaly hromadit žádosti o povolení soukromého rozhlasového a televizního vysílání, proto se federální vláda rozhodla zřídit mezirezortní komisi pro výběr uchazečů o první soukromé tedy nestátní vysílání na území ČSFR. Mezirezortní komise měla za úkol povolovat pronájem části vysílací sítě, která tehdy ještě nebyla využita. Ještě před vznikem mezirezortní komise však došlo k pronájmu pražského kmitočtu 88,2 MHz francouzské rozhlasové stanici Europe 2, která od 21. března roku 1991 vysílala svůj francouzský program. Licenci k experimentálnímu vysílání tato stanice získala až o rok později.³²

Zákon o rozhlasovém a televizním vysílání č. 468/1991 Sb. stanovil i regulační orgán - Federální radu pro rozhlasové a televizní vysílání, jež měla sloužit *„(...)k podpoře zájmu veřejnosti na uskutečňování svobody projevu a práva na informace (...)“*, dbát *„na dodržování*

³¹ Zákon č.468/1991 Sb. ze dne 30. října 1991 o provozování rozhlasového a televizního vysílání. In: Sbírka zákonů. 1991. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=468&r=1991>.

³² MORAVEC, V. *Deset let duálního systému rozhlasového vysílání (1989-1999)*. Praha: Český rozhlas, 2000, str. 9-11. ISBN- kniha nemá.

tohoto zákona, na rozvoj plurality vysílání (...)“ a vykonávat státní správu.³³ Federální rada pro rozhlasové a televizní vysílání zanikla se zánikem Československa k 31. prosinci roku 1992 po čtrnácti měsících svého působení. Její kompetence přešly na Radu České republiky pro rozhlasové a televizní vysílání, jež vznikla přijetím zákona č. 103/1992 Sb. Českou národní radou 21. února 1992.³⁴

Stabilitu duálního systému vysílání v roce 1993 rozkolísal zákon č. 36/1993, o některých opatřeních v oblasti rozhlasového a televizního vysílání. Tento zákon přerozdělil vysílací sítě ve prospěch soukromých stanic na úkor veřejnoprávního rozhlasu a také umožnil otevření středních vln soukromému sektoru vysílání. V prosinci roku 1995 byl vydán zákon č.301/1995Sb., který opět velmi ohrozil stabilitu duálního systému vysílání a omezil pravomoci Rady pro rozhlasové a televizní vysílání. Přijetí novely zákona o vysílání bylo důležité. Touto novelou se upravila i problematika satelitního a kabelového vysílání a také problematika ohledně licenčních podmínek. Od této chvíle Rada mohla na provozovatele vysílání s licenci uplatňovat pouze takové nároky, které byly samotnými provozovateli vepsané do žádosti o licenci. Na základě toho provozovatelé museli oznámit Radě všechny změny, které se liší oproti údajům v žádosti a to do 15 dnů od vzniku těchto změn. Provozovatelé rozhlasového vysílání mohli požádat Radu o zrušení licenčních podmínek, které Rada stanovila a to do 90 dnů od nabytí účinnosti této novely. Žádost podalo celkem 29 provozovatelů z 84, kterým Rada musela vyhovět, a provozovatelé mohli vysílat podle podmínek, které si zadali do žádosti. Tato novela se stala symbolem uplatňování zjednodušeného pojetí liberalismu v rozhlasovém a televizním vysílání. Výrazný rozvoj soukromého sektoru v duálním systému vysílání se odehrával na úkor Českého rozhlasu, který byl vnímán pouze jako doplněk tohoto systému a ne jako jeho rovnocenná část. Toto bylo způsobené především tím, že vedení Českého rozhlasu, nedokázalo definovat postavení vysílatele veřejné služby.³⁵

³³ Zákon č.468/1991 Sb. ze dne 30. října 1991 o provozování rozhlasového a televizního vysílání. In. Sbírka zákonu. 1991. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=468&r=1991>.

³⁴ MORAVEC, V. *Deset let duálního systému rozhlasového vysílání (1989-1999)*. Praha: Český rozhlas, 2000, str. 9-11. ISBN- kniha nemá.

³⁵ Tamtéž.

2.2 Veřejnoprávní rozhlas – provozovatel vysílání ze zákona

Média veřejné služby tedy rozhlas a televize jsou tzv. veřejnoprávní média. „*Jsou sociálními a kulturními statky, v nichž se naplňuje komunikační solidarita společnosti a její potřeba disponovat komunikačními prostředky, které by byly k veřejnému užítí a zábavě všech občanů, a ne k soukromému prospěchu politiků či zisku podnikatelů. Zpravidla plní informativní, vzdělávací a poznávací roli. V umělecké oblasti nepreferují pouze to, co žádá masový posluchač a divák.*“³⁶

Veřejnoprávní vysílání v ČR je prezentováno Českou televizí a Českým rozhlasem, který je zřízený zákonem č. 484/1991 Sb. Na plnění funkce veřejnoprávních vysílacích subjektů, zejména pak na jejich hospodaření dohlíží zákonem zřízené kontrolní orgány Rada Českého rozhlasu a Rada České televize.³⁷

Zákon č. 468/1991 Sb. o rozhlasovém a televizním vysílání v paragrafu devět vymezuje zvláštní povinnosti a oprávnění provozovatelů ze zákona: „*Základním posláním provozovatelů ze zákona je sloužit veřejnému zájmu, přispívat k utváření demokratické společnosti a odrážet její názorovou pluralitu zejména tím, že jejich vysílání nesmí jednostranně přihlížet pouze k jednotlivým názorovým orientacím, k jednomu náboženskému vyznání nebo světovému názoru, k zájmu jedné politické strany, hnutí, skupiny nebo části společnosti.*“³⁸ Dále v tomto paragrafu jsou uvedené povinnosti provozovatelů ze zákona, kterými jsou: „*(...) zajistit šíření svých programů, (...) různorodou skladbu pořadů, (...) vyrábět nebo nechat vyrábět významný podíl vysílaných pořadů, tak, aby byla zachovaná a rozvíjena kulturní identita národů, národností a etnických skupin, umožnit vzájemnou výměnu informací a kulturních hodnot mezi republikami federace, používat veškeré své finanční zdroje k zabezpečení úkolů stanovených zákonem.*“³⁹ Od veřejnoprávního rozhlasu se kromě plnění požadavků daných zákonem očekává plnění zásadních povinností: zpravodajství by mělo být standardem spolehlivosti a nestrannosti a celé vysílání veřejné služby by mělo představovat vysokou kvalitu

³⁶ Kolektiv autorů pod vedením JEŠUTOVÉ, E. *Od mikrofonů k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003, str. 414. ISBN 80-86762-00-9.

³⁷ HADAŠ, J. *Rozhlasové a televizní vysílání*. [online]. © 2010, str. 6. [cit. 2012-12-09]. Dostupné z: http://new.institutumeni.cz/media/document/tv_a_rozhlas.pdf

³⁸ Zákon č. 468/1991 Sb. ze dne 30. října 1991 o provozování rozhlasového a televizního vysílání. In: *Sbírka zákonů*. 1991. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=468&r=1991>.

³⁹ Tamtéž.

a tím stimulovat zdravý vývoj komerčního vysílání. Každý krok směrem k bulvarizaci totiž představuje odklon od smyslu veřejné služby.⁴⁰

Zákon č. 484/1991 Sb. rovněž stanovil způsob financování Českého rozhlasu. Zdrojem financování Českého rozhlasu jsou koncesionářské neboli uživatelské poplatky⁴¹ (za vlastnictví rozhlasového přijímače) a příjmy z vlastní podnikatelské činnosti. Naléhavost diskuse o veřejné službě ve vysílání se odvozuje nejen ze způsobu financování. Smíšené financování doporučují různé dokumenty Výboru ministrů Rady Evropy, např. doporučení R (96)10 tohoto výboru. I přesto je toto rozhlasové vysílání většinou nebo zcela financováno povinnými poplatky vybíranými přímo od všech majitelů přijímačů nebo jiným způsobem prostřednictvím státního rozpočtu.⁴²

Existence médií veřejné služby a jejich nezastupitelná role v současné společnosti je vyjádřena i v právu EU a v řadě dalších materiálů institucí EU a Rady Evropy. Role veřejnoprávního vysílání na úrovni EU je uznána Protokolem 29 připojeným ke Smlouvě o fungování EU a důležitost systému tzv. duálního vysílání uvádí směrnice o audiovizuálních mediálních službách. Rada Evropy, jakožto organizace, jejíž hlavním posláním je ochrana lidských práv a podpora právního státu, považuje existenci veřejnoprávního vysílání za nezbytnou a důležitou pro současnou společnost. Trh poskytovatelů se rychle fragmentuje a silné veřejnoprávní médium slouží jako referenční bod a prostředek sebe-identifikace pro občany. Proto veřejnoprávní média musejí držet krok s technologickým vývojem. Hybnou silou v tomto směru se stává proces digitalizace.⁴³

⁴⁰ MUSIL, J. *Elektronická média v informační společnosti*. Praha: Votobia, 2003, str. 34. ISBN 80-7220-157-3.

⁴¹ Pozn. autora – místo „koncesionářských“ poplatků, bych raději používala termín „uživatelské“ poplatky. Jelikož po přečtení množství literatury během studia vím, že koncese byly zrušeny v 50. letech 20. století, proto užití tohoto výrazu považují za nesprávné.

⁴² MUSIL, J. *Elektronická média v informační společnosti*. Praha: Votobia, 2003, str. 34. ISBN 80-7220-157-3.

⁴³ MINISTERSTVO KULTURY. *Veřejnoprávní vysílání*. [online]. © 2007. [cit. 2012-12-09]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/cz/media-a-audiovize/rozhlasove-a-televizni-vysilani/verejnopravni-vysilani-81273/>

2.2.1 Český rozhlas – veřejnoprávní instituce

Český rozhlas vznikl jako samostatná organizace k 1. lednu 1992, kdy vstoupil v platnost zákon České národní rady č.484/1991 Sb., kde je definováno jeho poslání takto: „*Český rozhlas poskytuje službu veřejnosti České republiky tvorbou a šířením rozhlasových programů na celém území České republiky. Jeho posláním je poskytovat objektivní, ověřené, všestranné a vyvážené informace pro svobodné vytváření názorů, rozvíjet kulturní identitu českého národa a národnostních a etnických menšin v České republice, zprostředkovávat ekologické informace, sloužit vzdělávání a přispívat k zábavě posluchačů.*“⁴⁴ A svoje poslání naplňuje zejména tím, že: „*Provozuje rozhlasové vysílání na vlastních vysílacích okruzích. Zřizuje síť vlastních zpravodajů. Vytváří archivní fondy, udržuje je a podílí se na jejich využívání jako součásti národního kulturního bohatství.*“⁴⁵ Tento zákon též definoval orgán-Radu Českého rozhlasu, jímž se uplatňuje právo veřejnosti na kontrolu tvorby a šíření programů. Rada Českého rozhlasu má 9 členů a volí jí a odvolává Česká národní rada, dnes Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, na 5 let maximálně dvakrát po sobě. Činnost Rady Českého rozhlasu se řídí jednacím řádem, který Rada přijme do 30 dnů od začátku funkčního období a do její působnosti náleží: „*Jmenovat a odvolávat generálního ředitele Českého rozhlasu a na jeho návrh ředitele rozhlasových studií. Schvalovat rozpočet a závěrečný účet ČRo. Schvalovat na návrh ředitele Statut Českého rozhlasu. Zřizovat a zrušovat regionální rozhlasová studia ČRo, s výjimkou rozhlasových studií v Plzni, v Českých Budějovicích, v Praze, v Ústí nad Labem, v Hradci Králové, v Brně a Ostravě. Rozhodovat o stížnostech týkajících se ředitele.*“⁴⁶

Při formování duálního systému v Čechách postavení Českého rozhlasu jako vysílatele veřejné služby bylo značně znevýhodněné: „*Elita s rozhodovacími pravomocemi nezřídka nahlížela na Český rozhlas prizmatem pokračovatele státního rozhlasu, spojeného s totalitním režimem. Převážně z tohoto důvodu bylo úspěšné lobby soukromých rozhlasových stanic, které do značné míry ovlivnilo formování a vývoj duálního systému vysílání v neprospěch tzv. veřejnoprávního rozhlasu. K tomu ovšem přispěla i práce vedení vysílatele veřejné služby, které nedokázalo v žádném oficiálním dokumentu definovat postavení Českého rozhlasu jako celku v duálním systému a diferencovat cíle a prostředky jeho jednotlivých programových*

⁴⁴ Zákon č. 484/1991 Sb. ze dne 7. listopadu 1991 o Českém rozhlasu. In: Sběrka zákonu. 1991. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=484&r=1991>.

⁴⁵ Tamtéž.

⁴⁶ Zákon č. 484/1991 Sb. ze dne 7. listopadu 1991 o Českém rozhlasu. In: Sběrka zákonu. 1991. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=484&r=1991>.

okruhů mezi sebou navzájem.“⁴⁷ Velkým přínosem pro Český rozhlas byl v roce 1993 Vlastimil Ježek, generální ředitel českého rozhlasu, který upozornil na řadu problému, především na vysílací kmitočty, na problémy s vymáháním uživatelských poplatků a na dokončení reorganizace uvnitř Českého rozhlasu a zpřehlednění řídicí a organizační struktury. Jeho největším přínosem však bylo vypracování základních vnitřních právních dokumentů, kterými byly: Statut Českého rozhlasu, Organizační a pracovní řád a také Hlavní programové zásady Českého rozhlasu.

V dnešní době Český rozhlas sídlí ve Vinohradské ulici číslo 12 na Praze 2 s počtem zaměstnanců 1484 ke dni 1. 1. 2010.⁴⁸ Rozhlasový poplatek za každou domácnost měsíčně činí 45 Kč v případě firem a organizací měsíční poplatek činí 45 Kč za každý držený přijímač.⁴⁹

Reprezentují ho čtyři celoplošné stanice, 11 regionálních studií, které vysílají analogově a čtyři speciální stanice, jedna stanice, která vysílá do zahraničí a od 1. března 2013 začali vysílat tři nové digitální stanice.⁵⁰

Celoplošné stanice:

- Český rozhlas 1 - Radiožurnál – moderní informativní stanice,
- Český rozhlas 2 – Dvojka – rodinná stanice,
- Český rozhlas 3 - Vltava – je to stanice, která je zaměřená především na kulturu,
- Český rozhlas 6 – analyticko-publicistická stanice. Dne 1. března 2013 začala vysílat nová stanice Plus, která převzala programovou strukturu ČRo 6.

Regionální stanice:

- Český rozhlas Brno (+ redakce ve Zlíně),
- Český rozhlas České Budějovice,
- Český rozhlas Hradec Králové,

⁴⁷ MORAVEC, V. *Deset let duálního systému rozhlasového vysílání (1989-1999)*. Praha: Český rozhlas, 2000, str. 30. ISBN- kniha nemá.

⁴⁸ ČESKÝ ROZHLAS. *Základní informace*. [online]. © 1997-2013. [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/informace/informace/>

⁴⁹ ČESKÝ ROZHLAS. *Rozhlasový poplatek*. [online]. © 2000-2013. [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <https://zis-ext.rozhlas.cz/PagesPO/DefaultPO.aspx>

⁵⁰ ČESKÝ ROZHLAS. *Základní informace*. [online]. © 1997-2013. [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/informace/informace/>

- Český rozhlas Olomouc,
- Český rozhlas Ostrava,
- Český rozhlas Pardubice,
- Český rozhlas Plzeň (+ redakce v Karlových Varech),
- Český rozhlas Regina,
- Český rozhlas Region, Středočeský kraj,
- Český rozhlas Region Vysočina,
- Český rozhlas Sever (+ redakce v Liberci).

Speciální stanice:

- Český rozhlas D-dur – stanice zabývající se vážnou hudbou,
- Český rozhlas Rádio Česko – zpravodajsko-publicistická stanice, která svou činnost ukončila dne 28. 2. 2013,
- Český rozhlas Leonardo – populárně naučná stanice, která svou činnost ukončila dne 28. 2. 2013,
- Český rozhlas Rádio Wave – stanice pro mladě smýšlející populaci.

Vysílání do zahraničí:

- Český rozhlas 7 – Rádio Praha.

Nové digitální stanice

- Český rozhlas Plus – analyticko-publicistická stanice,
- Český rozhlas Jazz,
- Rádio Junior – stanice pro děti, tzv. pohádkové rádio.

2.3 Soukromé vysílání - provozovatel vysílání na základě licence

Druhou složkou duálního systému vysílání jsou provozovatelé vysílání na základě licence udělené podle zákona č. 231/2001 Sb. a také provozovatelé převzatého vysílání, kteří toto vysílání provozují na základě registrace podle tohoto zákona. Provozovatelem vysílání s licencí nebo provozovatelem převzatého vysílání se může stát právnická osoba, která má sídlo na území České republiky, právní formu obchodní společnosti a je-li zapsaná v obchodním rejstříku. Pokud se jedná o právnickou osobu se sídlem mimo Českou republiku, musí mít v České republice umístěnou organizační složku, která je zapsaná v obchodním rejstříku. Provozovatelem vysílání s licencí nebo provozovatelem převzatého vysílání se také může stát i fyzická osoba, která má trvalý pobyt na území České republiky a je způsobilá k právním úkonům. Pokud se jedná o fyzickou osobu s trvalým pobytem mimo území České republiky, musí mít v České republice organizační složku, která je zapsána v obchodním rejstříku.⁵¹ Získaná licence opravňuje provozovatele televizního a rozhlasového vysílání k šíření vysílání a teletextu v rozsahu a za podmíněk stanovených v tomto zákoně.

Provozovatel soukromého vysílání, který žádá o licenci, musí především Radě pro rozhlasové a televizní vysílání, předložit vypracovaný projekt, ve kterém bude programový formát rozhlasové stanice, a splnit další kritéria podle zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání. Po předložení žádosti rada posoudí, zda rozhlasová stanice by mohla obohatit svoji programovou skladbou dané území a zda získá potřebný počet posluchačů. Pokud provozovatel splní veškeré podmínky, rada mu udělí potřebné povolení pro vysílání. Žadatel musí zahájit vysílání do 180 dnů od udělení licence a tím také dokazuje svoji technickou a organizační přípravu.⁵²

Řídícím orgánem pro soukromé rozhlasové vysílání je Rada pro rozhlasové a televizní vysílání. Rada je správním úřadem, který dohlíží na dodržování právních předpisů o rozhlasovém a televizním vysílání, uděluje, mění a odnímá licence, uděluje sankce, monitoruje vysílání, spolupracuje s Českým telekomunikačním úřadem, kterému vydává povolení k provozování vysílačů a to vše a mnoho dalšího v oblasti rozhlasového a televizního vysílání. V roce 1992 vznik Rady umožnil zákon č. 103/1992, který schválila Česká národní

⁵¹ Zákon č. 231/2001 Sb. ze dne 17. května 2001 o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů (provozování rozhlasového a televizního vysílání). In: *Sbírka zákonů*. 2001. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=231&r=2001>.

⁵² Tamtéž.

rada, avšak tento zákon zanikl 4. července 2001, kdy vešel v platnost nový zákon o rozhlasovém a televizním vysílání. V zákoně 231/2001 Sb. je Rada pro rozhlasové a televizní vysílání definována takto: „*Rada je správní úřad, který vykonává státní správu v oblasti rozhlasového a televizního vysílání a převzatého vysílání a dohlíží na zachování a rozvoj plurality programové nabídky a informací v oblasti rozhlasového a televizního vysílání a převzatého vysílání, dbá na jeho obsahovou nezávislost a plní další úkoly stanovené tímto zákonem a dalšími vládními předpisy.*“⁵³

Tato Rada každý rok musí předložit Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR výroční zprávu o své činnosti a stavu vysílání v rozhlasové a televizní oblasti.

Samotná historie celoplošného soukromého vysílání začala v roce 1993. Na základě zákona č. 36/1993 Sb., kdy Rada pro rozhlasové a televizní vysílání nabídla soukromým provozovatelům rozhlasového vysílání v pásu krátkých vln dvě celoplošné vysílací sítě. Celkem se přihlásilo 19 zájemců. Budoucí provozovatele měli vytvořit konkurenci okruhům ČRo 1- Radiožurnál a ČRo 2 – Praha. Licenci obdrželi budoucí provozovatele Radia Alfa a akciová společnost R. G. Evropa 1 za projekt rádia Frekvence 1, kterým licence byla udělena pouze do 24. února 1999. Poté se Rada rozhodla vyhlásit licenční řízení a licenci získala společnost Londa s projektem Rádía Impuls. Na konci roku 1993 Rada vyhlásila i licenční řízení na druhou celoplošnou středovlnnou síť, jelikož jedna středovlnná síť byla přidělena Českému rozhlasu zákonem č. 36/1993 Sb. Provozování této stanice bylo velmi nákladné a tak projekt Rádía Echo, který získal licenci, po roce své existence zkrachoval. Díky tomuto nevhodnému kroku, byla Rada odvolána a tentýž den tedy 9. července 1994, byla zřízena nová Rada pro rozhlasové a televizní vysílání, která pokračovala v rozvoji soukromého sektoru duálního vysílání. Během jejího působení rozhlasové vysílání provozovalo až 87 subjektů, díky tomu se blížilo soukromé rozhlasové vysílání kolapsu. Proto vláda předložila na začátku roku 2000 koncepci nového mediálního zákona pro rozhlasové a televizní vysílání, který vešel v platnost dne 17. května 2001 pod č. 231/2001 Sb. Poté Rada pro rozhlasové a televizní vysílání se začíná více věnovat hodnocení kvalitativnímu a upouští od hodnocení kvantitativního, avšak budoucí vývoj duálního systému vysílání i nadále bude ovlivňovat jeho privátní složka.⁵⁴

⁵³ Zákon č. 231/2001 Sb. ze dne 17. května 2001 o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů (provozování rozhlasového a televizního vysílání). In: *Sbírka zákonů*. 2001. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=231&r=2001>.

⁵⁴ MORAVEC, V. *Deset let duálního systému rozhlasového vysílání (1989-1999)*. Praha: Český rozhlas, 2000, str. 21-44. ISBN- kniha nemá.

V současné době v ČR existuje 70 soukromých rozhlasových stanic (terestricky vysílajících s licenci) – dvě celoplošné (Frekvence 1, Impuls), Evropa 2 (celoplošná programová síť) a zbytek jsou regionální a místní programy s různými programovými skladbami, které jsou přizpůsobeny potřebám posluchačů. Stanice jsou zastřešeny na národním reklamním trhu tzv. mediazastupitelstvími.⁵⁵ Mediazastupitelství jsou společnosti, jejichž podnikání spočívá v nákupu a prodeji reklamního prostoru konkrétních médií (konkrétních televizních stanic, serverů, kin, rádií, atp.). Mediální zastupitelé tak zastupují provozovatele médií, kteří prodávají reklamní prostor, reklamním nebo mediálním agenturám.⁵⁶ Stanice Českého rozhlasu zastupuje společnost Média Master. Od 1. června 2005 je trh soukromých stanic rozdělen mezi agentury Media Marketing Services, která zastupuje šedesát jedna lokálních a regionálních rádií a Regie Radio Music, která zastupuje tři celoplošné a tři regionální stanice.⁵⁷ Další velmi důležitou informační a propagační základnou v oblasti soukromého vysílání je APSV neboli Asociace provozovatelů soukromého vysílání. Členy tohoto sdružení jsou téměř všechny provozovatele soukromých stanic.⁵⁸

⁵⁵ HADAŠ, J. *Rozhlasové a televizní vysílání*. [online]. © 2010, str. 13.[cit. 2012-12-09]. Dostupné z: http://new.institutumeni.cz/media/document/tv_a_rozhlas.pdf

⁵⁶ MÉDIA GURU. *Mediální slovník*. [online]. © 2011. [cit. 2012-12-09]. Dostupné z: <http://www.mediaguru.cz/medialni-slovník/mediazastupitelství/>

⁵⁷ Viz příloha A.

⁵⁸ APSV. *Stanovy Asociace provozovatelů soukromého vysílání*. [online]. © 2009. [cit. 2012-03-03]. Dostupné z: <http://www.apsv.cz/stanovy.php>

3. MODERACE

3.1 Poslání a osobnost moderátora

„Moderátor je kněz, psychoterapeut, kumpán, důvěrník, přítel, důvěryhodná osoba, bližní, bavič, autorita, ale také svůdník, voyeur, exhibicionista a zrádce. Moderátorovi se vyzpovídáme, věříme mu, vyléčí nás, pobaví, zvedne nám náladu, do žil nám vlije pohodu, na tvář vykouzlí úsměv, jsme mu vděční za nabídnutou pospolitost, že bychom mu ruce zlíbali, toužíme sblížit se s ním, poznat ho. Moderátor je však zároveň někdo, kdo není tím ani oním, ve své podstatě nedělá to, co předstírá dělat a pro co se na něj podvědomě obracíme, hledajíce porozumění, nejhlubší duševní rezonanci. Nenese žádnou zodpovědnost za hozenou návnadu, natož na vztah, z naší strany s ním po chvíličky navázaný. Ani si nemůže tolik zodpovědnosti na sebe brát, je pouze falešným bližním, který nám nenabízí víc než chvilkovou iluzi blízkého vztahu, který před sluchy tisíců dalších lidí s námi mluví konkrétně a svádivě jen pro to, aby ostatní pobavil.“

Moderátoři rozhlasu jsou specifickými osobnostmi, jež jsou definováni jako průvodci pořady, kteří jej uvádí, prezentují a řídí. Samotné slovo moderátor pochází z latiny a znamená krotitel správce, usměrňovatel. Moderátoři většinou interpretují předem připravené texty, ale jejich hlavními schopnostmi má být umění improvizace, ke kterému patří všeobecný přehled a hlubší znalosti v daném oboru či oblasti.⁵⁹ Působí jako průvodci zpravodajskými pořady, jako hlasatele, reportéři, interviewery, průvodci zábavnými celky, jednak jako Dj's a baviči. Jelikož působí v živém vysílání, mají být pohotoví, operativní, měli by mít schopnost improvizovat a mít na úrovni jazykový projev.⁶⁰ Kromě talentu stylistického by měli mít talent interpretační, měli by ovládat pravidla správné výslovnosti a zákonitosti zvukové stránky řeči, jejichž nejdůležitějšími složkami jsou mluvidla, hlas a dech. Většinou moderátorů jedna z těchto složek vždy dělá potíže.⁶¹ Moderátoři jsou prostředníky mezi diváky a samotným pořadem, kterým provádějí, a jejich obsazení na dané rozhlasové stanici by mělo korelovat s jejími posluchači.⁶² Na seriózních rozhlasových stanicích, se spíše setkáváme s formálním projevem a tyto projevy

⁵⁹ OSVALDOVÁ, B. a J. HALADA. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Praha: Libri, 1999, str. 86. ISBN 80-85983-76-1.

⁶⁰ VERNER, P. *Zpravodajství a publicistika*. Praha: UJAK, str. 94. ISBN 978-80-86723-37-2.

⁶¹ STRAHL, V. *Novinář před mikrofonem*. Praha, 1993, str. 7. ISBN 80-7066-800-8.

⁶² NEUMANN, T. *Soukromé rádio v České Republice – Případy AZ Radia a Radia Proglas*. Brno, červen 2006, str. 18. [cit. 2012-03-03]. Diplomová práce. Masaryková univerzita v Brně, Fakulta sociálních studií, Katedra mediálních studií a žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce: Vít Kouřil. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/42273/fss_m/

pro posluchače mají většinou větší váhu, než projevy moderátorů na soukromých rozhlasových stanicích, které takřkajíc si můžou říkat, co se jim zamane. Moderátor musí však být velmi dobrý řečník neboli rétor a musí o tom přesvědčit i své posluchače. Existuje několik typů řečníků. Z pohledů jejich posluchačů je můžeme rozdělit na řečníky kompetentní, kteří jsou dokonale obeznámeni s tématem, o kterém hovoří nebo na řečníky kultivované, kteří kultivovaným způsobem zacházejí s jazykovými prostředky, řečníky vemlouvavé, kteří se za každou cenu snaží vlichotit do přízně publika, řečníky demagogy, kteří dokážou zmanipulovat publikum a řečníky sugestivní, kteří užívají asertivní komunikační styl.⁶³ Moderátor by měl být také vřelý a charismatický. Na rozhlasových stanicích působí několik moderátorů, kteří se střídají v různých pořadech a v různých časových úsecích. Většina soukromých rozhlasových stanic má i velmi podobnou skladbu s převážně velmi podobným hudebním programem a tak právě moderátoři jsou ti, kteří program oživují svými vstupy. *„Moderátoři udávají tón, směr a ráz stanice, upoutávají posluchače způsobem, jakým stanici prezentují a jak předávají informace...*

...V České republice dělá úzce specializované povolání moderátora zhruba 400 lidí, což je na tak malou zemi obrovské množství, které s sebou přináší velkou část průměru a podprůměru. Moderátoři jsou navíc špatně placeni, a proto velké množství talentů dává přednost práci v jiných, finančně atraktivnějších oborech.“⁶⁴ Moderátor by si tedy měl uvědomovat, že posluchač poslouchá danou stanici díky jeho osobnosti a že takových posluchačů jsou desítky. Také by měl respektovat očekávání posluchačů a do jisté míry je i plnit a udržovat vysílání živé.

⁶³ ŽANTOVSKÁ, I. *Rétorika teorie a praxe*. Praha: UJAK, 2008, str. 103-104. ISBN 978-86723-57-0.

⁶⁴ NEUMANN, T. *Soukromé rádio v České Republice – Případy AZ Radia a Radia Proglas*. Brno, červen 2006, str. 17. [cit. 2012-03-03]. Diplomová práce. Masaryková univerzita v Brně, Fakulta sociálních studií, Katedra mediálních studií a žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce: Vít Kouřil. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/42273/fss_m/

3.2 Hlas moderátora

„Hlas vzniká tím, že se proud vzduchu, který vydechujeme z plic, mění v mluvidlech v hlásky. Vzduchový proud z plic prochází hrtanem, složených z pohyblivých chrupavek. Jednou z nich je ohryzek, kde jsou uloženy hlasivky. mezi hlasivkami je hlasová štěrbiná, která se při mluvení zvětšuje a zmenšuje. Hrtan slouží i fonační funkci. Náš hlas vzniká v rezonančních dutinách střídavým zhušťováním a zředováním výdechového proudu, přerušovaného v hlasové štěrbině. Ta se střídavě otevírá a zavírá, a při těchto pohybech hlasivky kmitají. Zvuk začíná mít charakter lidského hlasu až rezonancí v rezonančních dutinách. Barva našeho hlasu je různá, podle celkového uzpůsobení naší tělesné konstrukce.“⁶⁵

V roce 1938 v prosincovém čísle časopisu *Le Temps* byl publikován článek s názvem „Dialog se sebou“, který byl znovu publikován v roce 1965 ve sborníku „Un siècle de radio et de télévision“, jehož autorem byl francouzský filozof Louis Lavelle. V tomto článku se Lavelle zabýval podstatou rozhlasové komunikace, konkrétně vztahem mezi hlasatelem a posluchačem a tzv. dvojitou absencí řeči. „Ten, kdo mluví, nezná toho, kdo poslouchá a ten, kdo poslouchá, nezná toho, kdo mluví.“ Dále v tomto článku mluví o tom, že moderátor si svého posluchače představuje, taktéž i posluchač moderátora, avšak s tím rozdílem, že posluchač, soustředěný na hlas z reproduktoru je pasivní, zatímco moderátor se svým hlasem zůstává činný. To jak si posluchač představuje moderátora a jeho tvář, oblečení a celkově jeho osobnost, záleží na hlasu moderátora, na jeho tónu, emocionalitě, spádu, intonaci řeči a samozřejmě také na obsahu mluvy. Lavelle také tvrdí, že „hlas je neoddělitelný od vědomí člověka“ a že „v hlase existuje prvek srovnatelný s fysiognomií.“ Proto posluchač o moderátorovi má mnohem konkrétnější představu, zatímco na straně moderátora je ticho. Tím, že posluchač poslouchá řeč a hlas z rádia, tak tím i zároveň přijímá osobnost moderátora, jeho inteligenci nebo zvědavost, jeho duševní bystrost či těžkopádnost, flegmaticnost či neurotičnost atp. Také se stává, že si občas posluchač sotva uvědomuje, zda poslouchá ženský či mužský hlas. Dále Lavelle v tomto článku píše o tom, jak se moderátor vypořádává s nepřítomností posluchače, nezapomíná na mikrofon, který hlavně začátečníkům dělá potíže. Řečník, který opravdu chce sdělit svou myšlenku, zapomíná na mikrofon před sebou a zároveň i na imaginární publikum, až nakonec mluví spíše k sobě než k druhým. Myšlenka moderátora se musí zrodit v něm

⁶⁵ MAŘÍKOVÁ, M. *Rétorika: Manuál komunikačních dovedností*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2000, str. 20. ISBN 80-86419-03-7.

samotném, aby mohla přesvědčit jiné, i přesto, že si moderátor uvědomuje, že ho slyší široké publikum.⁶⁶

Ve sborníku „Un siècle de radio et de télévision“ bychom také našli příspěvek z roku 1960 od Gastona Bachelarda konkrétně v jeho úvaze „Snění a rádio“, který dospívá k velmi podobnému názoru jako Lavelle. Hned na začátku této úvahy popisuje rozhlas jako logosféru, neboli oblast slov podle biosféry, ionosféry a stratosféry. Rozhlas pro něj představuje sféru ducha, která je velmi důležitá pro lidskou duši. To že moderátor nevidí své publikum, tedy toho ke komu promlouvá, považuje za vyšší stav, při kterém se teprve otevírá osa a perspektiva intimity.⁶⁷

Hlas moderátora se někdy zda být neutrální a téměř si ho neuvědomujeme, jindy nás hlas moderátora zaujme svou výjimečností a estetickými kvalitami a tím si snadno získá srdce posluchače. To však může vést k tomu, že tyto estetické kvality se stanou prvořadými a snaha moderátora udržet určitý tón, melodičnost a rytmičnost mluvy vyprázdní obsah komunikace. Taková to řeč se také může zdát posluchači umělá, proto by hlas moderátora měl znít spontánně, zaujatě a přesvědčivě. Prázdné prostředí studia by mělo moderátorovi dopomoci k tomu, aby vyjádřil maximum prostřednictvím hlasu a řeči.⁶⁸

3.3 Jazyk rozhlasových moderátorů

„Rozhlasový jazyk je mluvené slovo, které nemá oporu v písemné podobě. Zatímco v tištěných médiích je pro náročné publikum možno uveřejňovat i komplikované a sofistikované věty, v rádiu takový jazyk ruší. Je řada pravidel, která usnadňují poslech. Také opakování nebo zařazování zbytečných slov může někdy pomoci, abychom lépe rozuměli hlasateli. Opakovat se ale musí s mírou. Je třeba také dbát na to, aby věty nebyly příliš dlouhé. Příspěvek nesmí obsahovat komplikované návraty, matoucí vsuvky a škatulkování. A ještě jedno je důležité – teasing (udržet napětí, pozornost), aby posluchač nepřeradil rozhlasovou stanici.“⁶⁹

⁶⁶ JAROŠOVÁ, H. *Hlas a řeč z rádia – cesty imaginace a rozjímání*. In: HRAŠ, J. a J. MARŠÍK. *Psychologie a estetika a rozhlasová publicistika: sborník příspěvků ze semináře Katedry žurnalistiky IKSŽ FSV UK a Sdružení pro rozhlasovou tvorbu*. Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, 1998, str. 16-17.

⁶⁷ Tamtéž, str. 17.

⁶⁸ Tamtéž str. 16-17.

⁶⁹ RUB-MOHL, S. a H. BAKIČOVÁ. *Žurnalistika: komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. Praha: Grada, 2008, str. 141. ISBN 80-247-0158-8.

V jazykové situaci mluvené češtiny se setkáváme s vyjadřováním spisovným a nespisovným. Nespisovným vyjadřováním chápeme nářečí nebo obecnou češtinu. Každý moderátor v konkrétních podmínkách ovládá svůj rodný jazyk a spisovnou češtinu. I přesto, že spisovná a nespisovná čeština mají mnoho společných jazykových prostředků, tak rodný jazyk není nikdy spisovnou češtinou a zároveň nemůžeme hovořit o splývání češtiny spisovné a nespisovné. Kultivovanost jazykového vyjadřování určují situační aspekty a stoupající prestiž mluveného slova. Volba jazyka samotného by měla odpovídat situačnímu kontextu. K tomu by moderátorům měly dopomáhat různé normy a kodifikace, slovníky a gramatiky, které vytvářejí určité návyky, dovednosti a zvyklosti, jež jsou považované za závazné a jejichž dodržování se předpokládá za samozřejmost. Pokud tomu tak není, může docházet i k sankcím. Avšak různosti situačních aspektů odpovídá i různost žánrová. Zatímco například zpravodajství či vzdělávací pořady vyžadují standardní vyjadřování, tedy spisovnou češtinu, tak u dramatických a zábavných pořadů očekáváme spíše češtinu nespisovnou. Také je důležité si uvědomit, že moderátoři zpravodajství a vzdělávacích pořadů často pracují s psanými texty od redaktorů, které oni pouze předčítají do éteru. Tyto texty lze nazvat jako „ozvučené texty psané“, a jelikož jsou určeny k dalšímu poslechu, měly by být „mluvné“.⁷⁰ Důležité však je, že styl psaní zpravodajských textů pro rádiové vysílání a psaní zpráv do novin, se velmi liší. Při psaní zpráv do rádia je důležité vytyčit pouze jeden hlavní bod, jelikož rádiový posluchači nemohou vstřebat více detailu najednou. Hlavní myšlenku neboli hlavní bod zprávy je potřeba vyslovit co nejdříve, nejlépe hned na začátku zprávy, nicméně je důležité zachovat logické členění zprávy, tedy úvod, stat', kde je většinou obsažena právě hlavní myšlenka, a závěr.⁷¹

Chybějící vizuální kontakt s posluchači, nutí moderátory k užívání speciálních jazykových prostředků, které zvyšují explicitnost, jasnost a srozumitelnost vyjadřování a přibližují situace ve studiu.⁷² V dnešní době roste prestiž mluveného slova a tak do popředí se dostává spontánnost ve vyjadřování, která často vzniká z nepřipravenosti a neformálnosti. Moderátoři preferují své řečové návyky a stereotypy, které přenášejí ze svého soukromí do veřejného vyjadřování. O důvodech proč tomu tak je můžeme jen spekulovat, ale dá se předpokládat, že jde o snahu nepůsobit nepřirozeně, rezervovaně, stroze a suše. Tento způsob vyjadřování navazující pocit sounáležitosti a vřelosti postihl nejvíce moderátory soukromých rádiových stanic. Moderátoři také svým jazykovým stylem vytvářejí komunikační ráz pořadu.

⁷⁰ JIRÁK, J., PAVLIČIKOVÁ, H. a kolektiv. *Média pod lupou: Mediální výchova jako téma celoživotního vzdělávání*. 1. vyd. Praha: Powerprint, 2013, str. 136-137. ISBN 978-80-87415-70-2.

⁷¹ BAKER-WOODS, G., J. E. DODD a K. FORD. and others. *Mass Media Writing: An Introduction*. USA: Allyn & Bacon, 1998, pg. 133-134. ISBN 0-13776-444-8.

⁷² MULLEROVÁ O. *Rozhovor s hostem: žánr rozhlasového vysílání na pomezí interview a přátelského popovídání*. In: ČMEJRKOVÁ, S. a J. HOFFMANNOVÁ. *Jazyk, média, politika*. Praha: Academia, 2003, str. 116. ISBN 80-200-1034-3.

Jejich povinnosti je hovořit jasně a srozumitelně, udržovat tónový průběh věty, vyvarovat se zborcení intonační linie, vyslovovat důsledně a s náležitou intonací. Moderátoři by také neměli mít jazykové vady, kritice podléhá také neschopnost artikulovat české souhlásky, neschopnost číst logicky s pauzami větný celek, přílišná výslovnost nebo výslovnostní zjednodušování souhláskových skupin. Co se týče syntaxe, neboli mluvnické skladby moderátorů například při rozhovoru, zde lze pozorovat odchýlení od zásad spisovné skladby. Je to dáno tím, že moderátor se vyjadřuje spontánně a nemusí dodržovat syntax psané řeči.⁷³ I přesto „*ve veřejnoprávním vysílání, v souladu s jeho tradičními vžitými normami, převažují rysy institucionálnosti a větší míra vyjevování osobních vztahů a záležitostí se přece jenom pociťuje jako nepatřičná a rušivá. Ve vysílání soukromém rysy institucionálnosti nepřevažují, naopak jsou potlačovány individuálním přístupem redaktorů a moderátorů k posluchačům i k jejich partnerům ve vysílání.*“⁷⁴

Jazykoví profesionálové mají svůj vliv na tom, jak dnes v médiích vypadá náš jazyk. Dodržují pravidla, kterým označujeme spisovný jazyk, ale nikdo z nás neví, na základě čeho se vyhledává spisovnost a kdo všechno má moc nebo právo určit co je spisovné a co ne. Pravidla spisovného jazyka přece nemusí jednoznačně platit i pro jazyk mluvený, protože většina jazykových změn vzniká právě v řeči a ne v písmu. „*Jazyk primárně vznikl jako nástroj komunikace orální, moderátoři mají právo volby a jejich rozhodování není kolizní nebo nebezpečné pro spisovnost.*“⁷⁵

⁷³ JIRÁK, J., PAVLIČIKOVÁ, H. a kolektiv. *Média pod lupou: Mediální výchova jako téma celoživotního vzdělávání*. 1. vyd. Praha: Powerprint, 2013, str. 136-149. ISBN 978-80-87415-70-2.

⁷⁴ MULLEROVÁ O. *Rozhovor s hostem: žánr rozhlasového vysílání na pomezí interview a přátelského popovídání*. In: ČMEJRKOVÁ, S. a J. HOFFMANNOVÁ. *Jazyk, média, politika*. Praha: Academia, 2003, str. 117. ISBN 80-200-1034-3.

⁷⁵ JIRÁK, J., PAVLIČIKOVÁ, H. a kolektiv. *Média pod lupou: Mediální výchova jako téma celoživotního vzdělávání*. 1. vyd. Praha: Powerprint, 2013, str. 151. ISBN 978-80-87415-70-2.

3.4 Poslechovost rozhlasu

Rozhlas vnímáme auditivně. Informace k nám může přenášet pouze pomocí zvuku a to způsobuje, že ho můžeme vnímat současně s jinou činností. Podle McQuaila má rozhlas schopnost přenášení a zaznamenávání událostí ve chvíli, kdy se dějí,⁷⁶ což je jeden z důvodů, proč rozhlas posloucháme. Poslech rozhlasu není spojován pouze se soustředěným vnímáním. Po vynálezu televize se stal médiem, které své publikum doprovází na mnoha místa. Může posloužit i jako kulisa při mnoha každodenních činnostech doma v obchodě či za volantem.

Podle agentury STEM/MARK důvody, proč posloucháme rádio, se liší s věkem posluchačů. *„Dotázaným byly nabídnuty čtyři kategorie důvodů – zpravodajství, publicistika, zábavné pořady a hudba. Jako hlavní důvod poslechu rádií figuruje u všech věkových skupin do věku 60 let hudba, přičemž absolutně nejvíce k reproduktorům přitahuje věkovou skupinu 18-24, a to s podílem 77%. Pro posluchače nad 60 let je z programu nejdůležitější zpravodajství (39%). Z výzkumu také vyplývá, že se vzrůstajícím věkem stoupá zájem publika o zpravodajství a klesá zájem o hudbu.“⁷⁷*

Pro poslechovost je tedy nejdůležitější publikum. Publikum *„je velice rozptýlené a jeho příslušníci se obvykle navzájem neznají a nezná je ani ten, kdo mu dal vzniknout, ...je různorodé, nesmírně početné a jeho členové pocházejí z nejrůznějších společenských vrstev a demografických skupin, ale je stejnorodé v tom, že si jeho příslušníci vybírají určitý stejný předmět svého zájmu...“⁷⁸* Podle McQuaila se publikum dá rozdělit do několika kategorií. Na potencionální publikum (soubor všech osob, které mají přístup k přijímači) skutečné publikum (soubor osob, které si opravdu naladili určitý pořad) a na publikum pravidelné.⁷⁹ Podle Jiráka *„je publikum institucionálním uživatelem či příjemcem nějakého sdělení produkovaného médií.“⁸⁰* U rozhlasového vysílání předmětem zájmu publika rádiových stanic je programová skladba, která u soukromých rozhlasových stanic je velmi různorodá.

Poslechovost se dá měřit. *„Od 7. listopadu 2005 je rozhlas sledován výzkumem CATI (Computer Aided Telephone Interviewing), který pro Rozhlasovou sekci SKMO provádějí*

⁷⁶ McQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál, 1999, str. 39. ISBN 80-7178-200-9.

⁷⁷ NEUMANN, T. *Soukromé rádio v České Republice – Případy AZ Radia a Radia Proglas*. Brno, červen 2006. [cit. 2012-03-03]. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, Fakulta sociálních studií, Katedra mediálních studií a žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce: Vít Kouřil. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/42273/fss_m/

⁷⁸ McQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál, 1999, str. 61. ISBN 80-7178-200-9.

⁷⁹ Tamtéž str. 60.

⁸⁰ JIRÁK, J. a B. KOPPLOVÁ. *Média a společnost*. Praha: Portál, 2003, str. 87. ISBN 80-7178-697-7.

výzkumné agentury MEDIAN a STEM/MARK. Jedná se o metodu telefonického dotazování se záznamem do PC. Radio projekt používá standardizovaný telefonický rozhovor "day after recall" (dotaz na včerejší chování), výzkum je kontinuální. Volaná čísla se generují náhodně a poměr pevných linek a mobilních telefonů, stejně jako poměr mobilních operátorů je předem daný a neměnný. 28 000 telefonických rozhovorů ročně je doplněného 2 000 osobními rozhovory v "netelefonizovaných" domácnostech (bez mobilu a pevné linky) vybíraných z výzkumu MML-TGI (Median).⁸¹

Hlavním cílem výzkumných agentur je však zjistit velikost publika příslušné rozhlasové stanice. Výsledky výzkumu se poskytují v procentech dospělé populace, která bydlí v oblasti dosahu média či v procentech veškerého poslechu v oblasti působení stanice. Velikost publika může být prezentována na základě několika ukazatelů: průměrné čtvrt hodiny, dosahu, jádra, podílu na trhu, sledovanosti, délky sledování a podílu na délce sledování. Vedle těchto ukazatelů je také důležité hodnocení pořadů nebo celého vysílání, míra soustředěnosti poslechu a jeho ucelenost nebo např. týdenní věrnost. Výsledky pro jednotlivé ukazatele je vhodné číst dohromady, protože každý údaj se zjišťuje jinak a tím pádem poskytuje odlišný popis posluchačů.⁸²

Podle průzkumu agentury STEM/MARK, který probíhal od 1. 10. 2011 do 31. 3. 2012, nejposlouchanější rozhlasovou stanicí v ČR je Rádio Impuls s počtem 1 047 000 posluchačů těsně za ním je Frekvence 1 s počtem posluchačů 926 000, Evropa 2 s počtem posluchačů 883 000, zbytek řebříčku obsadil Český rozhlas a jeho stanice Radiožurnál s počtem posluchačů 671 000, ČRo- Praha s 360 000 posluchačů, ČRo-Vltava s pouhými 60 000 posluchačů.⁸³ Z toho můžeme usoudit, že většina posluchačů dává přednost poslechu soukromých rozhlasových stanic, kde je převaha hudby před mluveným slovem, což může vést k úsudku, že rozhlas jako médium tvoří většinou kulisu než hlavní zdroj získávání „seriozních informací“.

⁸¹ MARKETIN&MEDIA. *Poslechovost rozhlasových stanic*. [online]. © 1996-2013. [cit. 2012-03-03]. Dostupné z: <http://mam.ihned.cz/c1-52917010-poslechovost-rozhlasovych-stanic-1q-2011-az-2q-2011>

⁸² HANKUSOVÁ, V. *Vývoj výzkumu rozhlasových posluchačů v Československu a v České republice*. Praha: Karolinum, 2006, str. 19-20. ISBN 80-246-1092-2.

⁸³ STEM/MARK. *Radioprojekt, Výzkum poslechovosti rozhlasových stanic*. [online]. © 2012. [cit. 2012-03-03]. Dostupné z:

http://www.stemmark.cz/download/press_release_Radioprojekt_IV_kv_2011_I_kv_2012.pdf

PRAKTICKÁ ČÁST

4. STRUKTURA VÝZKUMNÉHO PROJEKTU

4.1 Účel, předmět a cíl praktické části

Rádio je masovým médiem, které mnozí jedinci v dnešní době internetů a nových médií považují již za mrtvé, avšak tomu tak není. V dnešní době rozmanitost pracovních pozic v mediální sféře je obrovská, avšak profese moderátora stále zůstává prestižním povoláním, které otevírá dveře do různých sfér mediální činnosti, jak potvrzují sami moderátoři, kteří se zúčastnili výzkumného projektu pro tuto bakalářskou práci. Cílem této práce je seznámit zájemce na post moderátora na rádiových stanicích o činnosti moderátora v praxi. Nastínit výhody a nevýhody moderátorů rádií spojené s touto profesí na základě výpovědí moderátorů. Zjistit, zda se liší činnost moderátorů na veřejnoprávních a soukromých rádiových stanicích, a porovnat výhody a nevýhody z působení na těchto stanicích. Ke zvolení, prošetření a následnému zpracování této problematiky se autorka rozhodla na základě nedostatků pramenů v literatuře, což může být pro mnohé demotivujícím a odrazujícím faktorem při zvolení profese moderátora na rádiových stanicích ať soukromých či veřejnoprávních, byť specifika a předpoklady pro toto povolání mají mnozí absolventi mediální a masové komunikace a absolventi jiných vzdělávacích oborů. Pro autorku bylo také velmi zarážejícím množstvím prací týkajících se moderace a moderátorů televizních stanic a obrovský nedostatek prací týkajících se moderace a moderátorů na rádiích, nedostatek literatury v knihovnách či na pultech knihkupectví, a nedostatek zahraničních zdrojů. Velkým ovlivněním pro autorku tohoto výzkumu byla také osobní zkušenost s moderováním na soukromém a veřejnoprávním rádiu a rozdíly plynoucí z působení na těchto rádiích, které ji vedly k výběru tématu a následného zpracování dané práce a především obrovská motivace stát se moderátorkou radiové stanice, avšak nedostatečná zkušenost a nedostatek informací o práci na rádiu ji bohužel prvopočátečně neumožnili stát se moderátorkou. Autorka svůj prvopočáteční neúspěch o ucházení se na pozici moderátora také přisuzuje nedostatečné znalosti o historii a vzniku rozhlasu a také duálního systému vysílání, proto tyto témata podrobně rozebírá v teoretické části své práce a tyto informace pokládá za nesmírně důležitou součást znalostí každého budoucího moderátora.

Kdo si nepamatuje minulost, je odsouzen k jejímu opakování. (George Santayana)

4.2 Metodologie výzkumného projektu

Praktická část této práce a zvolený výzkumný projekt byl založený na kvalitativním výzkumu, tedy na nenumerickém šetření. *„Termínem kvalitativní výzkum rozumíme jakýkoliv výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace. Může to být výzkum týkající se života lidí, příběhů, chování, ale také chodů organizací, společenských hnutí nebo vzájemných vztahů. Některé z údajů mohou být kvantifikovány, jako jsou například údaje ze sčítání lidu, ale analýza samotná je kvalitativní. Ve skutečnosti je termín „kvalitativní výzkum“ zavádějící a pro každého může znamenat něco jiného. Někteří badatele shromažďují údaje prostřednictvím rozhovorů a pozorování – což jsou metody obvykle spojovány s kvalitativním výzkumem.“*⁸⁴ Za hlavní metodu výzkumu byl zvolený neřízený polostrukturovaný rozhovor, který se vedl s moderátory a programovými řediteli rádií. Zazatelka měla pro respondenty předem připravené otázky, které byly doplněny i dalšími otázkami během rozhovorů dle situace. Podle směru rozhovorů otázky byly modifikovány, a také někdy bylo pozměněné jejich pořadí. Praktická část a výzkumné šetření se skládají z jednotlivých zestručnělých odpovědí respondentů, kde byly definované především výhody a nevýhody moderátorů z působení na veřejnoprávních a soukromých rádiových stanicích. Ke všem rozhovorům, které se konaly mezi autorkou a moderátory vždy osobně, byly pořízené zvukové záznamy a následně doslovný přepis těchto rozhovorů. Nejasnosti byly zpětně dořešeny emailem, telefonicky či osobně.

4.2.1 Výzkumný soubor

Pro tuto práci si autorka zvolila pro porovnání dvě rozhlasové stanice. První z nich je Radio Spin 96,2 FM, které je soukromou rádiovou stanicí, a druhou Radio Wave, které je veřejnoprávní rádiovou stanicí. Na základě výpovědí moderátorů těchto stanic proběhl výzkum a jeho následné zpracování. Kritéria výběru a porovnání těchto stanic si autorka zvolila na základě subjektivního rozhodnutí o podobnosti programových skladeb těchto rádií, které se během šetření potvrdilo. Bádání se zúčastnilo celkem devět respondentů/ek, z toho tři

⁸⁴ STRAUSS, A., J.CORBINOVÁ. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Albert, 1999, str. 9. ISBN 80-85834-60-X.

respondenty/ky si přejí zůstat v úplné anonymitě, jejich přání samozřejmě autorka bude respektovat. Tito respondenti/ky budou v této práci označováni písmeny A, B, C. Pro Radka Hrdinu, který je moderátorem a zároveň programovým ředitelem, byly výzkumné otázky položeny jak z hlediska moderátorů, tak otázky určené pro programového ředitele rádia, proto ho v této práci autorka pokládá za dvojitý zdroj. Tedy jeho odpovědi rozlišuje a přiřazuje ke srovnání zvláště pro moderátory a zvláště jako zdroj informací ohledně programové skladby a fungování rádia. Ani jeden z respondentů/ek si nepřál být přímo citován, proto autorka zachovává anonymitu i v jejich případech a uvedené citace daných respondentů/ek přiřazuje k písmenům abecedy, pod kterými se skrývá pravá totožnost respondentů/ek. Písmena jsou přidělena na základě subjektivního rozhodnutí autorky a nevyplývá z nich žádná spojitost se jmény či pořady zúčastněných moderátorů. Veškeré odpovědi a citace jsou v mužském rodě z důvodu zachování anonymity.

Polostrukturovaného rozhovoru se zúčastnili tyto moderátoři:

➤ Radio Spin 96,2 FM:

- Anička/Mgr. Anna Oravcová – moderátorka pořadu „Street Cypher“
- Jaro Cossiga – moderátor pořadů „Morning wish list“ a „Street Cypher“
- Poeta – moderátor pořadů „Pimpin s Poetou“ a „Get Fresh“
- Radek Hrdina – programový ředitel a moderátor pořadu „Hangover“

➤ Rádio Wave:

- MacyC – moderátorka pořadu „Kruton“
- Viktor Mašat – moderátor pořadu „Grundfunk“

Pro dokreslení a specifikaci všech údajů autorka se zúčastnila vysílání některých pořadů. Osobně navštívila vysílací studia a v rámci průzkumu sama se zúčastnila výběrového řízení na post moderátorky. Těmito osobními poznatky obohatila svou práci.

4.2.2 Výzkumné otázky

Pro provedení výzkumného šetření a následného zpracování výzkumného subjektu autorka si připravila pro respondenty/ky celkem 20 otázek, které během rozhovorů byly doplněny dalšími otázkami, pro upřesnění odpovědi v případě nejasností. Tyto výzkumné otázky autorka řadí do šesti okruhů pro lepší přehlednost výzkumu a následně během výzkumu hledá odpovědi na tyto otázky.

Šest okruhů zahrnujících výzkumné otázky:

1. Počátky kariéry moderátorů.
2. Práce moderátora v praxi a související aspekty s touto činností.
3. Vzdělání, etické normy a právní znalost související s činností moderátora.
4. Finanční příjmy moderátorů.
5. Výhody a nevýhody moderátorů působících na veřejnoprávním či soukromém rádiu.
6. Doporučení pro budoucí moderátory.

4.3 Výzkumné předpoklady

Předpokládanými odpověďmi na formulované výzkumné otázky jsou výzkumné hypotézy. Pro tento výzkum autorka si stanovila tři výzkumné hypotézy.

- Hypotéza č. 1: Pro práci moderátora je důležité a potřebné mediální vzdělání nebo vzdělání související s touto činností, bez něhož práci moderátora nelze vykonávat.
- Hypotéza č. 2: Peněžní příjmy moderátorů veřejnoprávních rádií budou menší než peněžní příjmy moderátorů soukromých rádiových stanic.
- Hypotéza č. 3: Při vykonávání práce moderátora větší výhody budou mít moderátoři soukromých rádiových stanic, než moderátoři veřejnoprávních stanic.

Autorka si tyto hypotézy zvolila na základě subjektivních předpokladů a soudě podle osobních dojmů, které nabyla na základě zkušeností při vysílání na soukromých a rádiových stanicích. Byly to také její osobní předpoklady, když se ucházela o práci na post moderátora, které pro ni byly směřodonné. Tyto hypotézy nejsou odvozeny z literárních předpokladů ani z jiných výsledků experimentů apod. z důvodu nedostatků literárních děl, týkajících se zvolené problematiky.

4.4 Výzkumné objekty

4.4.1 Radio Wave

Stanice Radio Wave je stanice Českého rozhlasu, která digitálně vysílá od 1. 9. 2008, avšak tato stanice vysílala od roku 2006 až do roku 2008 na analogové frekvenci 100,7 FM Praha-Cukrák a řadila se mezi regionální studia Českého rozhlasu. I přesto, že tato stanice u posluchačů byla velmi oblíbená a její poslechovost byla vysoká, Rada českého rozhlasu doporučila vedení rozhlasu odebrání analogové frekvence této stanici. Dne 28. května roku 2008 Rada vydala usnesení č. 63/08, které vedení rozhlasu nařídilo ukončení analogového vysílání nejpozději ke dni 31. srpna téhož roku. Toto rozhodnutí vyvolalo řadu nespokojených reakcí, jelikož tato stanice je jedinou veřejnoprávní stanicí podobného charakteru. Na základě této nespokojenosti v prosinci roku 2008 vzniklo občanské sdružení pod názvem PRO WAVE, které má za cíl odvolání Rady Českého rozhlasu, zabránění zániku rádia a obnovení analogového vysílání.

Dnes lze tuto digitální stanici naladit v systému DVB-T/DVB-S, na IPTV, internetu a v kabelových televizích. Radio Wave se dnes zaměřuje především na mladě smýšlející populaci. Tato rádiová stanice neustále přináší aktuální informace z kulturního dění a společenské oblasti. Nabízí odklonění od stereotypu středního proudu a naopak zaměřuje se na nemainstreamové žánry hudby.

Hlavní vysílací čas na Rádiu Wave je od 6.00 hod. do 18.00 hod, kdy zazní poslední zprávy, poté následují žánrové vysílací pořady, které končí o půlnoci, a od půlnoci do 6.00 se hraje ze záznamu, kde zazní buď reprízy vybraných pořadů, nebo záznamy z BBC redakce. Aktuální informace o tom, co a kdy se bude vysílat, vždy nalezneme na oficiálních internetových stránkách Rádía Wave, kde je zveřejněn program Rádía Wave a stručná charakteristika vysílacích pořadů.

Šéfredaktorem rádia je Tomáš Turek, hudebním dramaturgem Aleš Stuchlý a produkci zajišťuje Mirek Chromý. Tyto tři muže autorka považuje za osoby, které zajišťují plynulý chod rádia včetně programové skladby a všech aspektů týkajících se činnosti rádia. Na tomto rádiu také působí 25 profesionálních moderátorů a čtyři zprávaře. Redakce, která je součástí rádia, tvoří 19 redaktorů. Marketing a PR zajišťuje Honza Hladoník.

4.4.2 Rádio Spin

Rádio Spin je pražským hudebním soukromým rádiem. Svoji činnost zahájilo před šesti lety tedy v roce 2007 a vysílá na frekvenci 96,2 FM. Vlastníkem stanice je mediální skupina Radio Investments, avšak začátkem roku 2013 antimonopolní Úřad pro ochranu hospodářské soutěže schválil prodej této firmy podnikatelské skupině GES Group Holding. Autorka této práce pátrala po skutečném majiteli a osobě, která zodpovídá za chod rádia Spin, avšak bezvýsledně. Programový ředitel Rádia Spin Radek Hrdina, který je nejvýše postavenou osobou v hierarchii rádia, se kterým autorka měla tu čest osobně mluvit, odmítl odpovědi na otázky, které by se týkali jeho nadřízených. Autorka se snažila všemožně spojit s touto firmou a získat vyjádření ohledně majitelů rádií, opět bezúspěšně. Pracovníci firmy Radio Investments nereagovali ani na emaily ani na telefonní hovory. V obchodním rejstříku Rádio Spin stále spadá pod majetkovou strukturu firmy Radio Investments.

Rádio Spin na počátku bylo především hiphopovým rádiem. V jinglech se prezentovalo jako rádio, kde můžeme slyšet: „To nejlepší z black music“. Během posledního roku jeho programová složka se velmi změnila. Autorka tuto změnu přisuzuje změně programového ředitele rádia, podle jehož výpovědi rádio díky této změně získalo více posluchačů, a dnes se prezentuje jako rádio zaměřující se na urban music. Změny podle slov Radka Hrdiny byly provedeny z těchto důvodů: *„Podle průzkumu u našich posluchačů jsme zjistili, že naše posluchače odrůstají. Nová posluchačská síla má mantinely hip hopu postavený úplně jinak, než třeba dnešní třicátníci, kteří před deseti lety na hip hopu začínali. Dnes je jejich hiphopová ikona úplně jiná, než idoly pro dnešní osmnáctileté a to byl důvod pro změnu programové skladby.“*

Hlavní vysílací čas na Rádiu Spin je od 7.00 do 18.00 hod vždy od pondělí do pátku. Poté začínají žánrové pořady, které se svoji tematikou odlišují, avšak stále splývají se zaměřením rádia. Večerní žánrové pořady trvají od 18.00 hod maximálně do půlnoci a přes noc hraje předem připravený záznam. V sobotním vysílání se můžeme setkat pouze s pořadem „Hangover“, který je vysílán od 10.00 do 13.00 a v neděli od 18.00 do 20.00 s pořadem New Balance, který je v angličtině a od 20.00 do 22.00 s pořadem Dubsteblog. Zbytek vysílání opět zajišťuje hudební záznam, který je předem připravený Radkem Hrdinou. Na rádiu působí celkem 27 moderátorů. Moderátoři hlavních vysílacích časů jsou DJ Enemy a Jaro Cossiga, Poeta a Nikita.

4.5 Analýza výzkumu

4.5.1 Počátky kariéry moderátorů

Počátky kariéry moderátorů, které se zúčastnili výzkumného šetření, jsou velmi různorodé. Z výzkumu vyplývá, že pro vykonávání práce moderátora musíte mít jisté předpoklady. Prvním předpokladem je, že musíte mít zájem přímo o pozici moderátora. Žádné ze zkoumaných rádií nikdy nevypisovalo výběrové řízení na post moderátora. Programový ředitel jednoho z rádií uvádí: *„Pokud mě člověk osloví či napíše mi, tak já si ho rád pozvu na hlasovou zkoušku, protože toho člověka potřebuju slyšet na mikrofon...Pokud se nám ten člověk líbí v té první vlně, tak si ho pozveme do vysílání, kde ho začneme učit, jak pracovat s technikou atd. Během té doby také zjistíme, jestli daná osoba vyhovuje našim požadavkům, jelikož první dobrý dojem nemusí vždy vyjít kladně.“* Autorka této práce, která se v daném rádiu, ucházela o pozici moderátora, může toto tvrzení potvrdit osobní zkušeností.

Z výzkumu také vyplývá, že častým faktorem, který rozhodl o přijetí moderátora do rádia, je nejen vlastní iniciativa o ucházení se na místo moderátora, ale i doporučení jiných moderátorů, které již působili na rádiu a které si nové moderátory přizvali jako spolu moderátory do pořadu či přímo je doporučili šéfredaktorům rádií. Podle provedeného výzkumného šetření tato situace nastala v osmi z deseti případů. Pro konkretizaci této situace moderátor D uvádí: *„Jeden z Dj, který působil na rádiu, si mě přizval do svého pořadu. Tam jsme začali dělat takové nepravdělné ladies night, kde jsem mluvil o raperkách, zpěvačkách a skladatelkách a jednou mi řekl, že vzniká nějaké nové rádio a zda bych neměl zájem o moderování vlastního pořadu. Samozřejmě jsem toužil potom být v radiu, jelikož to mám od malička dané, jelikož i můj otec dělal v rádiu a já jsem chtěl od mala to samé, jelikož mám velký respekt k tomuto médiu. Zmíněný DJ mě doporučil šéfredaktorovi toho nového média a ten mi řekl, jakou má představu o pořadu. Jelikož moje představy se s jeho představami shodovaly, stál jsem se novým moderátorem rádia se svým vlastním pořadem právě díky doporučení mého kamaráda a samozřejmě mých osobních předpokladů.“*

Z výzkumu dále vyplývá, že dalším předpokladem, který by měl mít každý moderátor, je obrovský tedy nadprůměrný přehled o muzice. Všeobecný přehled o muzice jako takové nestačí. I když programovou skladbu hlavního vysílacího času tvoří hudební dramaturgové či programový ředitelé, moderátoři musí mít hudební přehled a sledovat hudební trendy. Obzvláště tyto znalosti musí mít moderátoři večerních žánrových pořadů, jelikož si sami tvoří

playlist pro svůj vysílací čas. Osobní zájem moderátorů o určitý žánr hudby může být právě rozhodujícím faktorem o ucházení se na post moderátora na určitou stanici, jejíž zaměření se shoduje právě se znalostmi o určitém žánru hudby daného moderátora. Moderátor H uvádí: *„Celý svůj život se zajímám o hip hop, který pro mě není jen hudebním stylem, ale i stylem životním, a pokud by mi nabídli moderování například na Country Rádiu, tak jsem si jist, že bych tam nemohl být moderátorem. Neměl bych tam co nabídnout a hlavně by mě ta práce nebavila, jelikož by mě nebavila ani ta hudba.“*

Z deseti zúčastněných respondentů výzkumu, polovina respondentů tedy pět osob jsou profesionální DJ's. Pokud se podíváme celkově na všechny moderátory rádia Spin, tak více jak polovina moderátorů jsou právě DJ's, je to dané také tím, že rádio Spin je především hudební rádio s podílem hudby v průměru 51 minut hudby a 9 minut mluveného slova za jednu hodinu, což je podle slov programového ředitele ideální stav. U rádia Wave, je situace jiná podíl hudby a mluveného slova se ve všech pořadech velmi liší. Autorce tohoto výzkumu i po týdnech zkoumání se nepodařilo najít vzorec podle, kterého by šlo konkrétně určit podíl hudby a mluveného slova. Podle provedených výpočtu autorky výzkumu je to průměrně 40 minut hudby a 20 minut mluveného slova za jednu hodinu, avšak s velkou odchylkou. Co se týče počtu DJ's působících i jako moderátoři na rádiu Wave, těch je tu méně, ovšem autorka předpokládá, že je to dané právě zaměřením a programovou skladbou rádia Wave.

Autorka výzkumu dále zjišťovala, zda respondenti, kteří se zúčastnili výzkumu, měli předchozí zkušenost s moderováním a jakou roli tyto aspekty hráli během jejich přijetí na post moderátora. Z výzkumu vyplývá, že sedm moderátorů z deseti, kteří se zúčastnili výzkumu, měli předchozí zkušenost s moderováním, než začali působit na rádiu Wave či na rádiu Spin. Výjimkou je moderátor F, který na počátku své kariéry působil na rádiu Wave a dnes působí na rádiu Spin. Tento moderátor během působení na rádiu Wave neměl předchozí zkušenost s moderováním, avšak na rádiu Spin už předchozí zkušenost měl právě z rádia Wave. Jelikož tohoto moderátora bereme jako moderátora rádia Spin, začleňujeme ho do výzkumu, již jako moderátora, který měl předchozí zkušenost s moderováním. Z výzkumu dále vyplývá, že pokud se zájemce bude ucházet o pozici moderátora na rádiu Wave, měl by mít předchozí zkušenosti s moderováním, jelikož tím se možnost jeho přijetí na dané rádio mnohonásobně zvýší. Podle prováděného výzkumu čtyři z pěti respondentů předchozí zkušenost s moderováním měli a jednoznačně potvrzují toto tvrzení. Moderátor B uvádí: *„Vím, že pokud bych neměl žádné zkušenosti s moderováním, tak by o mně vůbec neuvažovali. Vychovávat nové moderátory zabere spoustu času a musí se s nimi hodně pracovat a na to nemá nikdo tolik času. Samozřejmě záleží na osobnosti, ale 90 % nových moderátorů prostě ve vysílání zkoprní, což je samozřejmě*

špatně.“ Pátý respondent, kterého autorka ve své práci označuje písmenem G je spolu moderátorem nejmenovaného pořadu a uvádí svoje stanovisko, kde situace byla trochu odlišná: „*Já jsem byl pouze spolu moderátor, který se do pořadu dostal přes kamarády a 3 roky jsem to dělal pouze jako koníček, aniž bych to měl nějak smluvně s tím rádiem dojednáno. To znamená, že jsem tam byl pouze tolerován a za ty tři roky jsem nabral všechny zkušenosti a stal se vlastně moderátorem.*“

Z výzkumu se dále dozvídáme, že zájemci na post moderátora na rádiu Spin, nemusí mít předchozí zkušenost s moderováním. Programový ředitel rádia Spin uvádí: „*Mladí uchazeči se tady rozhodně můžou ucházet o práci. Pokud mi někdo napíše, rozhodně ho pozvu na pohovor. Před léty jsem dostal stejnou šanci. Jsou bohužel lidé, kteří třeba nedorazí na tu schůzku bez jakékoliv omluvy, což je paradox téhle doby, a čekají, že když se za měsíc ozvou znova, že je opět pozvu, tak nepozvu. Tyto pohovory se konají namátkově. Čekáme na takovou tu zdravou drzost, že se ten člověk ozve, i když nemusí, a to je právě ono.*“

Důležitou součástí přijetí na post moderátora jsou hlasové zkoušky, které jsou nejdůležitější součástí pohovorů, obzvláště pro uchazeče, kteří nemají předchozí zkušenost s moderováním. Podle prováděného výzkumu osm z deseti respondentů, kteří se ucházeli o pozici moderátora na začátku své kariéry, podstoupili hlasovou zkoušku. Avšak pokud již působili na rádiu před tím, tak se hlasových zkoušek neúčastnili, jelikož už existovaly záznamy z jejich předchozí činnosti. Respondent G, kterého autorka cituje výše, byl pouze spolu moderátorem bez jakýchkoliv zkušeností s moderováním v rádiu, které však nabyt později, uvádí: „*Na žádné hlasové zkoušce jsem nebyl, i když mi přišla nabídka od vedení, že bych mohl chodit na hlasovou výuku, o kterou jsem měl i velký zájem, avšak ani nevím proč, nikdy k tomu nedošlo a já jsem se potom už toho ani nedomáhal.*“ Respondent E uvádí: „*Nikdy jsem nebyl na žádné hlasové zkoušce, a nikdy se mě nikdo neptal, proč na rádiu jsem. Prostě jsem tam byl přes (nejmenovaného moderátora) a tak nějak přirozeně jsem splynul s pořadem, jelikož jsme to ze začátku moderovali jako dvojice.*“ Výpovědi moderátorů, kteří se hlasových zkoušek zúčastnili, se téměř shodují. Měli za úkol pouze přečíst krátký text na mikrofon. Autorka tohoto výzkumu, která se zúčastnila hlasové zkoušky na jednom z rádií, s tímto tvrzením souhlasí a dodává, že možným neúspěchem může být nervozita uchazečů, která v mnohých případech velmi ovlivní průběh přijetí.

4.5.2 Práce moderátora v praxi a související aspekty s touto činností

Při vykonávání práce moderátora hraje mnoho aspektů důležitou roli ve vykonávání dané činnosti. Jedním z nich je jazyk moderátora respektive verbální projev. Verbální projev moderátorů na rádiu Spin a na rádiu Wave se liší. Tyto rozdíly jsou nejvíce patrné v hlavním vysílacím čase obou rádií. Jazyk moderátorů se odvíjí od cílové skupiny posluchačů a zaměření rádia. Spin rádio se zaměřuje na mladou generaci, proto z výzkumu vyplývá, že verbální projev moderátorů tohoto rádia je spíše neformální do jisté míry spisovný bez vulgarismu, výjimkou jsou jen některé pořady po 22.00 hodině, kde množství vulgarismu se objevuje v souvislosti se zaměřením žánrového pořadu, kterým je například večerní pořad Roberta Rosenberga. Pro respondentu F, který nejdříve působil na rádio Wave, a poté přešel na rádio Spin, bylo největším problémem, cituji: *„Mým největším problémem ze začátku bylo to, že když jsem přišel na komerční rádio z toho veřejnoprávního, můj projev byl moc kultivovaný a ze začátku jsem bojoval s tím, jestli mam být moc rozhejkaný, nebo jestli mám mluvit víc nespisovně, nebo něco takového. Ve finále jsem se na to úplně vykašlal a neřešil to, a spíš jsem se snažil být sám sebou.“* Pro moderátory, kteří přicházejí z akademického prostředí, může být problémem složitost jejich verbálního projevu, například moderátor A uvádí: *„Co se týče mého verbálního projevu, tak jsem měl ze začátku s tím problém. Já jsem z akademického prostředí, a prý jsem se vyjadřoval moc složitě, takže mě sice chválili, že mám strašně hezký hlas, ale že mi nikdo nerozumí, což byl největší problém. Takže jsem se musel naučit mluvit polopatisticky a neříkat tam slova jako hegemonie a nějaký gender a tak, takže jsem se snažil mluvit srozumitelně pro naše posluchače, a nejen v akademickém diskursu.“*

Verbální projev moderátorů rádia Wave, které je veřejnoprávní stanicí a součástí Českého rozhlasu, je daleko formálnější, více strohý, spisovný a zcela bez vulgarismu. Z výzkumu vyplývá, že tento kultivovaný projev je předpokladem a samozřejmostí pro každého moderátora této stanice a je to jeden z požadavků od vedení stanice. Žádný z moderátorů ve svých výpovědích tento požadavek nepokládá za překážku ba naopak. Moderátor D ve své výpovědi uvádí: *„V rádiu máme slečnu, která pravidelně poslouchá všechny pořady a dává moderátorům zpětnou vazbu, která se týká většinou obsahových věcí a to mě hrozně baví, jelikož ne vždy sebe zpětně poslouchám, i když jsem svůj velký kritik, tak stejně je vždy lepší slyšet tu zpětnou vazbu od někoho nezaujatého.“*

S prací moderátora v praxi souvisí především příprava pořadů a playlistu. Moderátoři hlavního vysílacího času na obou ze zkoumaných rádií mají playlist předem připravený

od hudebních dramaturgů a s přípravou pořadu nemají tolik starosti. V kalendáři pro moderátory mají pouze poznámky, co musí nezbytně zaznít ve vysílání. Svými živými vstupy obohacují vysílání a snaží se udržet posluchače na jejich rádiu, což podle výpovědí moderátorů obou rádií je nesnadný úkol, avšak ve vysílání se snaží posluchače, co nejvíce pobavit. Zábavná témata si většinou předem připravují a námětem jim většinou bývají zajímavosti ze světa kultury. Co se týče hudební kartotéky například rádia Spin, tak ten obsahuje okolo dvou tisíc skladeb, které spadají do různých kategorií, které jsou označovány písmeny A, B, C, R a G. V kategorii A jsou skladby, které mají potenciál stát se hitem a většinou se jim i stanou, ale nemůžou se hrát stále dokola, i když je posluchači přímo vyžadují, a tak se přesunují do kategorie C a poté do R a ve finále do kategorie G. Kategorie G neboli „gold“ jsou skladby, které rádio hraje méně často. V kategorii B jsou novinky. V noci hraje automat. Všechny skladby jsou znormalizovány do hladiny 0,6 MHz. Playlist vygeneruje program, na obou rádiích je to odbavovací program „Cartmaster“, a hudební dramaturgové rádia musí poté ručně zkorigovat danou muziku tak, aby to bylo akceptovatelné pro různé skupiny posluchačů.

Jinak je tomu s přípravou večerních neboli žánrových pořadů. Moderátoři těchto pořadů si vše připravují sami od tématu pořadu až po playlist. V žánrových pořadech se často setkáváme s účastí zajímavých hostů, umělců, kteří představují svá umělecká díla, většinou z hudebního průmyslu a odpovídají na otázky moderátorů popřípadě posluchačů, kteří pomocí telefonátů či sociálních sítí pokládají těmto osobnostem otázky, které je zajímají. Podle výpovědí moderátorů těchto pořadů občas může nastat i problém s těmito osobnostmi. Problémem může být projev daného umělce či velká nervozita a následná nesdílnost informací a mnoho dalších aspektů, které mohou daný díl pořadu neblaze poznamenat. Samotná příprava těchto žánrových pořadů podle výpovědí moderátorů zabere jim mnoho času, v průměru až 72 hodin týdně. Délka všech žánrových pořadů na zkoumaných rádiích je jedna nebo maximálně dvě hodiny vysílacího času týdně.

Pro rádio Spin, které je soukromou rádiovou stanicí, jsou důležitou součástí vysílání reklamní bloky a sponzoring pořadů. Na rádiu Wave žádné reklamní bloky či sponzoring pořadů neexistují, jelikož tato stanice je veřejnoprávní stanicí a činnost tohoto rádia je financována z uživatelských poplatků, které jsou zákonem nařízené. Na rádiu Spin reklamní bloky zaznívají z velké většiny v hlavním vysílacím čase, kdy poslechovost rádia je největší. Počet reklamních bloků závisí na množství zaplacené reklamy. Reklamní bloky jsou vždy v celou hodinu a vždy v půl jakékoliv hodiny v hlavním vysílacím čase a trvají přibližně jednu minutu. Pokud zadané reklamy je větší množství, což podle výpovědí moderátorů rádia Spin je většinou během období Vánoc, tak reklamní bloky se objevují i ve čtvrt a ve tři čtvrtě každé

vysílací hodiny. Moderátor C tuto situaci shrnuje slovy: „*Když to rádio hodně prodává reklamního prostoru, tak to poznáš i podle odposlechu. Čím víc tě otravují reklamy, tak toho mají prodaného hodně. Výhoda Spinu je, což je zároveň i nevýhoda, že té reklamy tam moc není, což znamená, že je tam více hudby a více prostoru pro moderátory, což mají posluchači rádi, protože tě neotravuje každou čtvrt hodinu reklamní blok na minutu. Spin je zrovna v té kategorii, která není zavalená tou brutální reklamou.*“ V moderátorském kalendáři každý moderátor hlavního vysílacího času má jasně dané pokyny, kdy a jaký produkt a výrobce musí zmínit. Podle nařízení od vedení rádia také musí udělat moderátorský vstup před reklamním blokem. Moderátor F uvádí: „*No teď je dokonce taková novinka, že jsem pokutován za to, že nedám vstup hlavně před tou reklamou, protože tam je hodně ten vstup důležitý, aby posluchači nepřepnuli rádio během té reklamy.*“

Co se týče sponzoringu určitého pořadů, tak ve vysílání během pouštění jinglů pouze zazní: „Tento pořad Vám přináší...“ a zazní jméno výrobce či daného produktu. Sponzorské peníze jsou určené pro rádio a moderátor z toho většinou peníze nedostává, pokud ve smluvních podmínkách se nevyjednávají peníze zvlášť pro moderátora pořadu.

Častým jevem na obou ze zkoumaných rádií jsou soutěže. Na rádio Wave jsou to většinou soutěže o lístky na společenské akce, kde je Český rozhlas partnerem, či lístky, popřípadě produkty přímo od hostů pořadů. Na rádiu Spin je tomu taktéž a navíc jsou tam soutěže od sponzorů pořadu, které nabízejí své produkty do soutěží a tím si zajišťují zároveň i reklamu.

Dalším častým a velmi důležitým jevem na rádiu Spin a rádiu Wave jsou jingly neboli znělky, které slouží k identifikaci dané stanice či pořadu, které tyto pořady oddělují, popřípadě slouží k identifikaci moderátorů daných pořadů. V hlavním vysílacím čase obou rádií tyto znělky jsou již předem připraveny a přednastaveny s playlistem a je jich několik desítek. Na rádiu Spin podle výpovědi programového ředitele se všechny znělky v nejbližší době budou měnit. V jinglech kromě identifikace stanice a pořadu většinou i zazní promo pro večerní pořady. Jejich délka se pohybuje v rozmezí od jedné do deseti vteřin. Ve většině případů zazní po dvou až třech písničkách. Další identifikace stanice probíhá během vstupu moderátora, který posluchačům otevírá a zavírá každou hodinu ústní zmínkou o tom, jakou stanici posluchač právě poslouchá. Moderátor H uvádí: „*U nás by měl moderátor otevírat a zavírat hodinu tím, že musí identifikovat tu stanici, aby posluchači věděli, co poslouchají. Aby při provádění výzkumu mohli naši stanici identifikovat.*“ Z výzkumu dále vyplývá, že u večerních pořadů pouštění jinglů probíhá spíše na intuitivním rozhodnutí moderátora, který si sám vybírá jaký druh jinglů pustí a kdy. Moderátor B uvádí: „*Jo já jingluju, ale nemam to jako tak, že to mam*

někým určený, nemusím je pouštět například po každé druhé písničce. Já to tam vždycky jako pustím párkrát za hodinu podle sebe. Jelikož spoléhám se na to, že večerní programy se propagují v určitých časech, takže se spoléhám na to, že to poslouchá někdo, kdo ví o těch pořadech. Také vždy ve vstupech se snažím připomínat, co posluchači právě poslouchají. Ne že bych přímo říkal, že tohle je ten a ten pořad a tohle je to a to, ale aspoň dva krát za ten pořad připomenu, o čem to je a co to je a par krát pustím ten jingle.“

Nejdůležitější složkou vysílání pro moderátory jsou vstupy moderátorů ve vysílání. Moderátorské vstupy na obou rádiích většinou zaznívají ve frekvenci po dvou až třech písničkách, na rádiu Spin je pravidlem, že vždy musí zaznít před reklamou. Délka vstupu se pohybuje od 40 vteřin až po dobu dvou minut především v hlavním vysílacím čase. U večerních pořadů délka vstupu bývá delší, obzvlášť pokud mají moderátoři ve studiu hosty. Z výzkumu vyplývá, že vstupy v hlavním vysílacím čase jsou krátké z důvodu dynamičnosti vysílání. Měly by být živé a zajímavé. Moderátor G uvádí: *„Na našem veřejnoprávním rádiu se od moderátorů očekává, že budou trošku chytřejší a tvořivější. Aby to nebylo jenom, tak nám skončila písnička a čeká nás tohle a tohle a máme venku pěkné počasí a další nudné a stereotypní věci. Pro naše rádio by ten moderátor měl být osobitý. Musí být osobností a samozřejmě musí nějak kultivovaně mluvit.“* Důležitou součástí vstupu je hudební instrumentální podklad, kterému v rádiích se říká „bed“ neboli postýlka. Moderátor by neměl mluvit do písniček s textem a měl by právě hovořit jen do tzv. „postýlek“. Moderátor E uvádí: *„Když mám vstupy nebo rozhovory, tak pouštím instra, abychom nemluvili do nějaké písničky, to by mohlo posluchače rozčilovat.“*

Dalším důležitým aspektem pro moderátory v praxi je zpětná vazba od vedení rádia a od posluchačů. Zpětná vazba od vedení v obou rádiích přichází na základě monitorování vysílání. Poté se konají pravidelné schůze, kde se řeší konkrétní problémy a připomínky vůči moderátorům, co mají změnit a proč, a které jak z výzkumu vyplývá, moderátoři se snaží v dalším vysílání zužitkovat, a tím zvýšit svoji profesionalitu a celkově zlepšit průběh vysílání. Moderátor F, který působil na rádiu Wave a dnes působí na rádio Spin, zpětnou vazbu od vedení zhodnotil takto, citují: *„Já osobně tomu říkám, že chodíme na koberečky, ale ono to tak není, s programovým ředitelem posloucháme nějaké vstupy a on nám říká, co by mohlo být lepší nebo co by se dalo změnit, a to je velmi přínosný. Na rozhlase jsem měl někdy pocit, že je to skoro až šikana. Nutili nás tam představovat se svým jménem a ne přezdívkou, i přesto, že tam jsme byli známí od začátku pod přezdívkami a tohle se v soukromém rádiu nestane. Tady hlavně dbáme na to, abychom byli dobří moderátoři, protože pokud budeme dobrý, budeme mít posluchače, budeme mít reklamu atd.“*

Zpětná vazba od posluchačů hraje také velmi důležitou roli. Moderátoři tuto zpětnou vazbu získávají buď na základě průzkumu provedených mediálními agenturami či přímo od posluchačů rádia na základě telefonátů, či diskuzí na sociálních sítích.

Se zpětnou vazbou úzce souvisí poslechovost rádií, jejíž výsledky přichází vždy jednou za čtvrt roku. Poslechovost rádií zjišťuje oficiální výzkum „Rádioprojekt“ jehož zadavatelem je asociace rozhlasových vysílatelů APSV a sdružení komunikačních agentur SKMO. Samotný výzkum provádí agentury Median a STEM/MARK. Podle těchto výzkumu poslechovost rádia Spin v předchozím roce, tedy za čtyři čtvrtletí, byla v průměru okolo 43 tisíc posluchačů týdně. Poslechovost rádia Wave za to samé období byla v průměru okolo 19 tisíc posluchačů týdně. Dalším způsobem, jak moderátoři si okamžitě mohou zjistit přibližnou poslechovost, je denní poslechovost na internetu. Na rádiu Wave většina žánrových pořadů má i svůj blog, kam moderátoři zveřejňují kulturní příspěvky, které souvisejí s tématem jejich pořadů, a zde se dá zjišťovat čtenost daných příspěvků.

4.5.3 Vzdělání, etické normy a právní znalost související s činností moderátora

V rámci výzkumu autorka zjišťovala míru mediálního vzdělání moderátorů, a zda jejich vzdělání hrálo důležitou roli v přijímacím řízení na post moderátora. Dále autorka zjišťovala míru znalosti etických norem pro moderátory, a zda moderátoři mají znalost zákonů souvisejících s činností a provozováním rozhlasu, které by mohli úzce souviset s činností a působením moderátora.

Z výzkumu vyplývá, že ani jeden z deseti respondentů, kteří se zúčastnili výzkumného šetření, nemají mediální vzdělání či vzdělání, které by mohlo souviset s vykonávanou činností. Z výzkumu dále vyplývá, že mediální vzdělání či vzdělání související s činností moderátora nebylo ani požadavkem při přijímacím řízení na post moderátora a ani jeden z moderátorů ho nepokládá za důležitý aspekt. Moderátor A uvádí: „*Moderátor musí umět mluvit to je asi nejdůležitější a mít přehled. Myslím si, že mediální vzdělání, zde nehraje žádnou roli a není ho potřeba, stačí umět se nějak normálně vyjádřit a mít ten přehled.*“ Programový ředitel rádia Spin na téma týkající se vzdělání moderátorů reaguje takto, cituji: „*Když se podíváme do historie i například do veřejnoprávního sektoru tak i tam bychom, jsme se dopátrali lidí,*

kteří neměli mediální vzdělání nebo zaměření. Neznevažují vzdělání ba naopak, ale myslím si, že zrovna tohle není to pravý.“

Co se týče znalosti etických norem, u rádia Wave konkrétně znalosti Kodexu Českého rozhlasu, tak z výzkumu vyplývá, že moderátoři rádia Wave jsou si vědomí jeho existence a aspoň jednou tento kodex četli a tedy ho znají a na základě toho se snaží i jednat ve vysílání. Pouze jeden z moderátorů rádia Spin má znalost etického kodexu. Další čtyři respondenti, kteří se zúčastnili výzkumného šetření, etický kodex přímo nečetli. Jeden z moderátorů rádia Spin na otázku týkající se etického kodexu odpovídá takto: *„Oficiálně o něm nevím, a jestli jsem to měl ve smlouvě, jako že tam to může být zanesený, tak jsem to podepsal, ale nebyl mi osobně představený, ale určitě to jsou nějaká pravidla, která nám tady říkají mezi řádky. Myslím, že je splňujeme, jinak bychom dostali přes prsty tady od našeho ředitele.“*

Ze všech respondentů odpovídajících v rámci výzkumu na otázku týkající se znalosti zákonů, pouze dva moderátoři mají tyto znalosti. Jeden z moderátorů rádia Spin a jeden z rádia Wave. Jeden z programových ředitelů k tomu dodává: *„Samozřejmě moderátory seznamuje s touto problematikou, avšak individuální formou, že pokud se vydá nějaké stanovisko nebo nějaká norma, tak prime time moderátoři s nimi seznámeny jsou. To znamená, že ty aktuální věci jim připomínáme.“*

4.5.4 Finanční příjmy moderátorů

Finanční příjmy moderátorů se liší podle různých kritérií. Důležitou roli zde hraje, zda moderátoři vysílají v hlavním vysílacím čase či ve večerních pořadech, to také souvisí s typem pracovní smlouvy. Moderátoři hlavního vysílacího času jsou zaměstnanci rádia na plný úvazek.

Moderátoři večerních pořadů při přijetí na rádio pracují na dohodu o díle. Zaměstnanci rádia Wave hlavního vysílacího času pobírají plat v rozmezí od 13000 Kč až do 16000 Kč měsíčně. Moderátoři večerních pořadů, kteří pracují na dohodu o díle, jsou placeni od hodiny. Za každou vysílací hodinu dostávají plat v průměru 400 Kč a navíc finanční ohodnocení za příspěvky do blogu svého pořadu. Moderátoři rádia Spin hlavního vysílacího času pobírají mzdu v rozmezí od 10000 Kč až 13000 Kč měsíčně. Moderátoři večerních pořadů rádia Spin,

až na pár výjimek, žádné finanční ohodnocení nedostávají. Autorka tohoto výzkumu se snažila dopátrat proč tomu tak je, že někteří moderátoři jsou výjimkou a jiní ne, bohužel programový ředitel a i dotázaní moderátoři odmítli na toto téma jakkoliv odpovídat. Dále autorka pátrala, zda moderátoři dostávají nějaké finanční či jiné benefity související s jejich působením na rádiu. Všichni dotazovaní respondenti uvedli ve svých odpovědích, že žádné benefity nedostávají.

4.5.5 Výhody a nevýhody moderátorů působících na veřejnoprávním či soukromém rádiu

Výhody a nevýhody respondentů výzkumného souboru jsou subjektivní pro každého z respondentů. Autorka této práce ponechala respondentům prostor pro osobité vyjádření. Všech deset zúčastněných respondentů ve svých výpovědích se shoduje na dvou odpovědích, které pokládají za výhody v souvislosti s činností moderátora. První z nich je, že práce moderátora a působení na rádiu je nesmírně baví. Druhou výhodou spatřují ve snazším přístupu k umělcům a navázání sociálních kontaktu s těmito osobami. Více jak polovina respondentů pokládá za výhodu moderátorů moderování ve dvojici. Jeden z respondentů uvádí: „*Největší výhoda pro mě jako moderátora je, že jsme tam ve dvojici. Sám bych to dělat určitě nechtěl, protože když nastane situace, že třeba nevím jak dál, tak ten druhý mě zachrání a celkově je to lepší a myslím si, že i zábavnější, jak pro mě tak i pro posluchače.*“ Dva moderátoři rádia Wave velkou výhodou spatřují v tom, že působí na Českém rozhlase, které je váženou a známou institucí i v zahraničí a tento fakt jim napomáhá ke snazšímu přístupu k umělcům i v zahraničí a k větší prestiži v jejich životě. Tři moderátoři rádia Spin za výhodu pokládají samotné působení na tomto rádiu, jelikož jim tato činnost otevřela dveře do dalších mediálních sfér v jejich kariéře. Moderátor, který působil na rádiu Wave a dnes působí na rádiu Spin, za největší výhodu pokládá svobodu slova, cituji: „*Největší výhoda moderátora na soukromém rádiu je svoboda. Já si pamatuju jednou ve Spinu, že mě nějaké politické téma velmi naštvalo a já jsem si ulevil do éteru, tím že jsem řekl na to svůj názor a čekal jsem, že už mě vyhodí, že jsem si dovolil zmínit politiku v éteru. Ale nic se nestalo, v rozhlase bych to ani nestihl dořici a už by mě vyhodili. Největší výhoda je určitě ta svoboda, že můžu řešit všechno, co není v rozporu s morálkou.*“ Dva respondenti spatřují výhodou v tom, že jsou moderátory ranního vysílání a odůvodňují tuto výhodou tím, že po vysílání mají čas pro další zaměstnání či volnočasové aktivity. Programový ředitel jednoho z rádií uvádí ve své výpovědi, že pro začínající

moderátory v jistém směru může být výhodou také to, že jsou „neposkvřněny“ zatím žádným jiným rádiem a rádio, na kterém budou začínat, si je může přizpůsobit k obrazu svému.

Velkým překvapením pro autorku této práce bylo zjištění, že jen polovina moderátorů, kteří se zúčastnili výzkumného šetření, spatřuje nevýhody související s vykonáváním práce moderátora. Dva moderátoři rádia Spin spatřují nevýhodu v tom, že pobírají podle jich samotných málo peněz za vykonanou práci. Další respondent uvádí jako nevýhodu také to, že příprava pořadu zabere více času, než samotné vysílání pořadu a tento čas není součástí finančního ohodnocení moderátorů. Jeden z nich za další nevýhodu považuje také to, že ne vždy se cítí být pozitivní a dobře naladěný, a přesto tyto pocity v sobě musí potlačit a v éteru nedat na sobě nic znát. Další z respondentů za nevýhodu pokládá, citují: *„Nevýhodou také je, že člověk si strašně dlouho buduje nějaké jméno, ale přijde o něj strašně snadno, třeba tím, že někam nedorazí nebo něco špatně řekne. K tomu jsem docházel docela dlouho. Ale co se těchto věcí týče, tak už jsem velmi spolehlivý, dávám si pozor na to, co říkám, ale přesto vím, že si to můžu pokazit strašně snadno, ale ten boj o to jméno je prostě dlouhodobý.“* Jeden z moderátorů rádia Wave za nevýhodu považuje, citují: *„Nevýhody vyplývají například z kodexu. Nemůžu například se politicky vyjadřovat ve chvíli, kdy bych se rád politicky vyjadřoval, či nemůžu se angažovat v hnutí, které by souviselo s politikou. Je to velká nevýhoda, avšak zatím přežitelná, ale pokud bych to porušil, okamžitě by mě vyhodili.“* A dále dodává: *„Nevýhodou je také například to, že pokud nepředložím včas náplň a formality ohledně příštího dílu, který budeme vysílat, tak jsem sankcionován a další množství pravidel a sankcí se kterými osobně nesouhlasím. Ale za největší nevýhodu pokládám to, že nemohu jako moderátor působit na více rádiových stanicích najednou!“* Podle výpovědi dalšího moderátora nevýhodu spatřuje také v tom, že je ve studiu sám bez publika, a tak nemůže okamžitě reagovat na podněty a reakce posluchačů a tento fakt je občas pro něj demotivující při vykonávání práce moderátora.

4.5.6 Doporučení pro budoucí moderátory

Během prováděného výzkumu autorka této práce zjišťovala také obecně jaké vlastnosti a dovednosti by měl mít úspěšný moderátor podle názorů zúčastněných respondentů ve výzkumném šetření, a také jaká jsou jejich doporučení pro budoucí moderátory. Všichni moderátoři se shodují v tvrzení, že by úspěšný moderátor měl mít kultivovaný projev bez jakýchkoliv jazykových vad a především hudební přehled. Podle programového ředitele jednoho z rádií by měl být moderátor především spolehlivý, objektivní a nezaujatý, uměl dobře reagovat a být příjemný. Z výzkumu dále vyplývá, že by měl být moderátor kreativní, tedy schopný vytvářet zajímavé vstupy a další z moderátorů uvádí, že moderátor musí být osobností a tak trochu hercem ne jen „mluvící hlavou“. Důležitou vlastností je podle dalšího z nich také umět přijímat kritiku a neustále na sobě pracovat, aby daný moderátor nezprůměrnil. Další respondent uvádí: *„Určitě by ten budoucí moderátor neměl být úplně starý, ten člověk by se měl shodovat věkově s cílovou skupinou rádia, a to říkám s vědomím, že můžu zestárnout a vykopnou mě. To se může prostě stát! A také si myslím, že by z toho člověka měla jít nějaká energie.“* Respondent F doporučuje budoucím moderátorům, citují: *„Doporučil bych mít nějakou vizi. Nemyslet si, že přijdeš a všichni ti řeknou, co máš dělat. Pokud už přijdeš, tak musíš vědět, co vlastně chceš, jestli chceš být vysloveně bulvární moderátor, nebo jestli chceš i lidem něco sdělit, nebo jestli chceš mluvit jenom o hudbě, kterou chceš propagovat. Myslím si, že ta vize a představa, co vlastně chceš dělat je moc důležitá. Nevím ale, zda bez zkušenosti se to dá. Možná by to chtělo vyzkoušet si i nějaké internetové rádio nebo něco podobného a sledovat jiné moderátory.“*

4.6 Shrnutí výzkumného šetření na základě výzkumných předpokladů

Autorka této práce si před provedením výzkumného šetření stanovila celkem tři výzkumné hypotézy. Před provedením samotného výzkumu a následné analýzy výsledků autorka předpokládala, že pro práci moderátora je důležité a potřebné mediální vzdělání nebo vzdělání související s touto činností, bez něhož práci moderátora nelze vykonávat. Dále, že peněžní příjmy moderátorů veřejnoprávních rádií budou menší než peněžní příjmy moderátorů soukromých rádiových stanic. A její posledním předpokladem bylo, že při vykonávání práce moderátora větší výhody budou mít moderátoři soukromých rádiových stanic, než moderátoři veřejnoprávních stanic.

Během analýzy výzkumného šetření autorka zjistila, že některé z předem stanovených předpokladů jsou mylné. Z analýzy výzkumu vyplývá, že pro vykonávání práce moderátora NENÍ důležité ani potřebné mediální vzdělání nebo vzdělání související s touto činností, jelikož ani jeden z moderátorů, kteří se zúčastnili výzkumného šetření, takové vzdělání nemají a podle jejich slov ani tento fakt nehrál žádnou roli při jejich přijetí na rádio.

Mylným byl i předpoklad, že peněžní příjmy moderátorů veřejnoprávních rádií budou menší, než peněžní příjmy moderátorů soukromých rádiových stanic. Z výpovědí moderátorů, kteří působí na soukromé rádiové stanici a veřejnoprávní stanici, jasně plyne fakt, že moderátoři veřejnoprávní stanice mají mnohem vyšší příjmy, než moderátoři soukromé stanice. Autorka toto tvrzení předpokládala na základě subjektivní domněnky, že pokud některý z pořadů je sponzorován, tak hlavní součástí pořadů je moderátor, který sponzora propaguje a na základě toho dostává finanční odměny.

Poslední ze tří předpokladů, tedy to, že moderátoři soukromé stanice budou mít větší výhody než moderátoři veřejnoprávní stanice, autorka nemůže na základě výsledků ani potvrdit ani vyvrátit. Z výzkumu totiž plyne, že výhody a nevýhody z působení na těchto stanicích pro každého z respondentů tkví v něčem jiném a to na základě jejich subjektivních pocitů a vlastních charakteristik, které z jejich pohledů jsou pro každého jinak podstatné. Tento výzkum v této výzkumné otázce pouze nabízí přehled výhod a nevýhod a každý z potenciálních uchazečů na pozici moderátora by se měl při výběru, zda chce působit ve veřejnoprávním či soukromém sektoru rozhodovat na základě subjektivních požadavků a cílů, jelikož požadavky jedince a rozhodující kritéria jsou pro každého jedince zcela odlišné.

ZÁVĚR

Na začátku této práce si autorka klade za cíl přiblížit potenciálním budoucím moderátorům činnost profesionálních moderátorů rádiových stanic v praxi a také z jejich výpovědí určit, zda větší výhody či nevýhody mají tyto moderátoři z působení na veřejnoprávní či soukromé stanici. Provedením výzkumného šetření zjistila, že přesně stanovit tyto výhody či nevýhody nelze a že každý moderátor na základě svých subjektivních kritérií tyto výhody a nevýhody spatřuje v něčem jiném. Z tohoto zjištění tedy vyplývá, že i každý budoucí potenciální moderátor by se měl rozhodnout sám na základě svých subjektivních kritérií, zda chce působit na veřejnoprávním či soukromém rádiu.

Důležitou součástí této práce je také teoretická část, ve které autorka se zabývá vznikem rozhlasu a následně nastiňuje historický vývoj rozhlasu až po současnost. Ve druhé kapitole se věnuje duálnímu systému vysílání a v následující kapitole moderací. Tyto informace autorka považuje za nezbytnou součást znalostí, které úzce souvisí s činností moderátora.

Tato práce také přináší mnohá doporučení pro potenciální zájemce o tuto profesi a přibližuje činnost moderátorů na rádiích. Z důvodů náročnosti výzkumu autorka se zaměřila pouze na dvě rádiové stanice, Radio Spin a Rádio Wave, které jsou si podobné programovou skladbou, a s moderátory těchto rádií vedla polostrukturované neřízené rozhovory. Tyto rozhovory vedla s moderátory osobně. Navštívila vysílací studia a v rámci výzkumu se zúčastnila přímo vysílání v jednom ze žánrových pořadů, kde si také vyzkoušela jaký to je být moderátorem.

Během svého badání autorka došla k velmi nečekaným zjištěním. Jedním z nich bylo, že žádný z profesionálních moderátorů neměl mediální vzdělání, a že mediální vzdělání není základním předpokladem pro tuto profesi. Z výzkumu vyplývá, že hlavním předpokladem je kultivovaný projev moderátorů a přehled o muzice a zároveň i záliba v ní. Pro mnohé potenciální uchazeče může být rozhodujícím faktem při výběru rádiové stanice, na které chtějí působit, výše finančních příjmů. Avšak podle názoru autorky by výše finančních příjmů neměla být rozhodujícím kritériem pro výběr rádiové stanice, na které budoucí moderátoři se budou ucházet o zaměstnání. Profesi moderátora do určité míry chápe jako poslání, kde je velmi důležité si uvědomit zodpovědnost, kterou musí nést každý, kdo má možnost působit v takovém to masovém médiu. Pro mnohé se může zdát práce moderátora jako zábavná činnost, avšak tato práce obnáší mnoho dalších seriózních závazků a povinností. Moderátor nese na svých bedrech ohromnou zodpovědnost, musí dodržovat množství pravidel pro úspěšné

vykonávání této činnosti, musí neustále rozvíjet svoji kreativitu, stále se zabývat aktuálním děním, mít kulturní přehled, pečovat o svůj hlas, zamýšlet se nad svým projevem, neustále posouvat hranice svých schopností a dovedností, bavit své posluchače, být neustále pozitivní, spolehlivý, především objektivní, vždy dochvilný, pohotový a připravený reagovat v každé situaci.

Množství nasbíraných poznatků a informací daleko převyšují rozsah této bakalářské práce a vyplývá z nich mnoho námětů, které by si zasloužily být prozkoumány více do hloubky. Jako za nejméně prozkoumané téma, které moderátory bylo velmi často předkládané, bylo odebrání licence pro analogové vysílání rádiu Wave na základě rozhodnutí Rady Českého rozhlasu, které podle výpovědí moderátorů bylo nepochopitelné. Toto rozhodnutí, vyvolalo množství spekulací a domněnek, které by si zasloužily být objasněny. Autorka by v budoucnu chtěla svůj výzkum zaměřit na fungování většího množství soukromých rádiových stanic na českém trhu a především na činnost moderátorů těchto stanic či provést výzkumné šetření a zjistit v čem tkví úspěšnost rádiových stanic s největší poslechovatelností.

Je důležité si uvědomit, jakou roli sehrál rozhlas v historickém vývoji naší země a také je důležité si uvědomit, že je to médium, které si zaslouží respekt a které pro nás i v budoucnu může být velmi prospěšné, proto bychom neměli zapomínat na jeho dlouhodobou službu veřejnosti.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BEDNAŘÍK, P., J. JIRÁK a B. KÖPLLOVÁ. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3028-8.

FOGLAROVÁ, Z. *Ročenka českého rozhlasu 2005*. Praha: Český rozhlas, 2006. ISBN 80-86762-09-2.

HANKUSOVÁ, V. *Vývoj výzkumu rozhlasových posluchačů v Československu a v České republice*. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1092-2.

JAROŠOVÁ, H. *Hlas a řeč z rádia – cesty imaginace a rozjímání*. In: HRAŠ, J. a J. MARŠÍK. *Psychologie a estetika a rozhlasová publicistika: sborník příspěvků ze semináře Katedry žurnalistiky IKSŽ FSV UK a Sdružení pro rozhlasovou tvorbu*. Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, 1998.

Kolektiv autorů pod vedením JEŠUTOVÉ, E. *Od mikrofonů k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. 1. vyd. Praha: Český rozhlas, 2003. ISBN 80-86762-00-9.

JIRÁK, J. a B. KÖPLLOVÁ. *Média a společnost*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-697-7.

JIRÁK, J. a PAVLIČIKOVÁ, H. a kolektiv. *Média pod lupou: Mediální výchova jako téma celoživotního vzdělávání*. 1. vyd. Praha: Powerprint, 2013. ISBN 978-80-87415-70-2.

KONČELÍK, J., VEČEŘA, P. a P. ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-7367-698-8.

KUSSOVÁ, M., BRABEC, O. a P. KUBÁNEK. *Filmová, rozhlasová a televizní tvorba pro II. a III. ročník SPŠF*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983. ISBN 5601-14-237-83.

McNAIR, B. *Sociologie žurnalistiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-840-6.

- McQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-200-9.
- MAŘÍKOVÁ, M. *Rétorika: Manuál komunikačních dovedností*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2000. ISBN 80-86419-03-7.
- MORAVEC, V. *Deset let duálního systému rozhlasového vysílání (1989-1999)*. Praha: Český rozhlas, 2000. ISBN- kniha nemá.
- MULLEROVÁ O. *Rozhovor s hostem: žánr rozhlasového vysílání na pomezí interview a přátelského popovídání*. In: ČMEJRKOVÁ, S. a J. HOFFMANNOVÁ. *Jazyk, média, politika*. Praha: Academia, 2003. ISBN 80-200-1034-3.
- MUSIL, J. *Elektronická média v informační společnosti*. Praha: Votobia, 2003. ISBN 80-7220-157-3.
- NEUMANN, T. *Soukromé rádio v České Republice – Případy AZ Radia a Radia Proglas*. Brno, červen 2006. Diplomová práce. Masaryková univerzita v Brně, Fakulta sociálních studií, Katedra mediálních studií a žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce: Vít Kouřil. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/42273/fss_m/
- OSVALDOVÁ, B. a J. HALADA. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-76-1.
- PACOVSKÝ, J. *Na vlnách rozhlasů*. Praha: Český rozhlas. 1993. ISBN- kniha nemá.
- POKORNÝ, M. *Báječní muži s mikrofonem*. 1.vyd. Praha: Radioservis, 2008. ISBN 978-80-86212-70-8.
- RUß-MOHL, S. a H. BAKIČOVÁ. *Žurnalistika: komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. Praha: Grada, 2008. ISBN 80-247-0158-8.
- STRAHL, V. *Novinář před mikrofonem*. Praha, 1993. ISBN 80-7066-800-8.
- STRAUSS, A., J.CORBINOVÁ. *Základy kvalitativního výzkumu:postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Albert, 1999. ISBN 80-85834-60-X.

THOMPSON, J. B. *Média a modernita: Sociální teorie médií*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0652

VERNER, P. *Zpravodajství a publicistika*. 1.vyd. Praha:UJAK. ISBN 978-80-86723-37-2.

ŽANTOVSKÁ, I. *Rétorika teorie a praxe*. Praha: UJAK, 2008. ISBN 978-86723-57-0.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

BAKER-WOODS. G., J. E. DODD a K. FORD. and others. *Mass Media Writing: An Introduction*. USA: Allyn & Bacon, 1998. ISBN 0-13776-444-8.

BRIGGS, A. a COBLEY, P. *The Media: An Introduction*. 2nd. edition. London: Pearson Education Limited, 2002. ISBN 0-582-42346-5.

WILSON, S. *Mass Media/ Mass Culture: An Introduction*. 1. Title. USA: McGraw-Hill, 1993. ISBN 0-07-070821-5.

Seznam použitých internetových zdrojů

APSV. *Stanovy Asociace provozovatelů soukromého vysílání*. [online]. © 2009. [cit. 2012-03-03]. Dostupné z: <http://www.apsv.cz/stanovy.php>

ČESKÝ ROZHLAS. *Rozhlasový poplatek*. [online]. © 2000-2013. [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <https://zis-ext.rozhlas.cz/PagesPO/DefaultPO.aspx>

ČESKÝ ROZHLAS. *Základní informace*. [online]. © 1997-2013. [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/informace/informace/>

HADAŠ, J. *Rozhlasové a televizní vysílání*. [online]. © 2010. [cit. 2012-12-09]. Dostupné z: http://new.institutumeni.cz/media/document/tv_a_rozhlas.pdf

MARKETING&MEDIA. *Poslechovost rozhlasových stanic*. [online]. © 1996-2013. [cit. 2012-03-03]. Dostupné z: <http://mam.ihned.cz/c1-52917010-poslechovost-rozhlasovych-panic-1q-2011-az-2q-2011>MÉDIA GURU. *Mediální slovník*. [online]. © 2011. [cit. 2012-12-09]. Dostupné z: <http://www.mediaguru.cz/medialni-slovník/mediazastupitelstvi/>

MÉDIA GURU. *Mediální slovník*. [online]. © 2011. [cit. 2012-12-09]. Dostupné z: <http://www.mediaguru.cz/medialni-slovník/mediazastupitelstvi/>

MINISTERSTVO KULTURY. *Veřejnoprávní vysílání*. [online]. © 2007. [cit. 2012-12-09]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/cz/media-a-audiovize/rozhlasove-a-televizni-vysilani/verejnopravni-vysilani-81273/>

STEM/MARK. *Radioprojekt, Výzkum poslechovosti rozhlasových stanic*. [online]. © 2012. [cit. 2012-03-03]. Dostupné z: http://www.stemmark.cz/download/press_release_Radioprojekt_IV_kv_2011_I_kv_2012.pdf

Seznam ostatních zdrojů

Zákon č.468/1991 Sb. ze dne 30. října 1991 o provozování rozhlasového a televizního vysílání. In: *Sbírka zákonů*. 1991. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=468&r=1991>.

Zákon č. 484/1991 Sb. ze dne 7. listopadu 1991 o Českém rozhlasu. In: *Sbírka zákonů*. 1991. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=484&r=1991>.

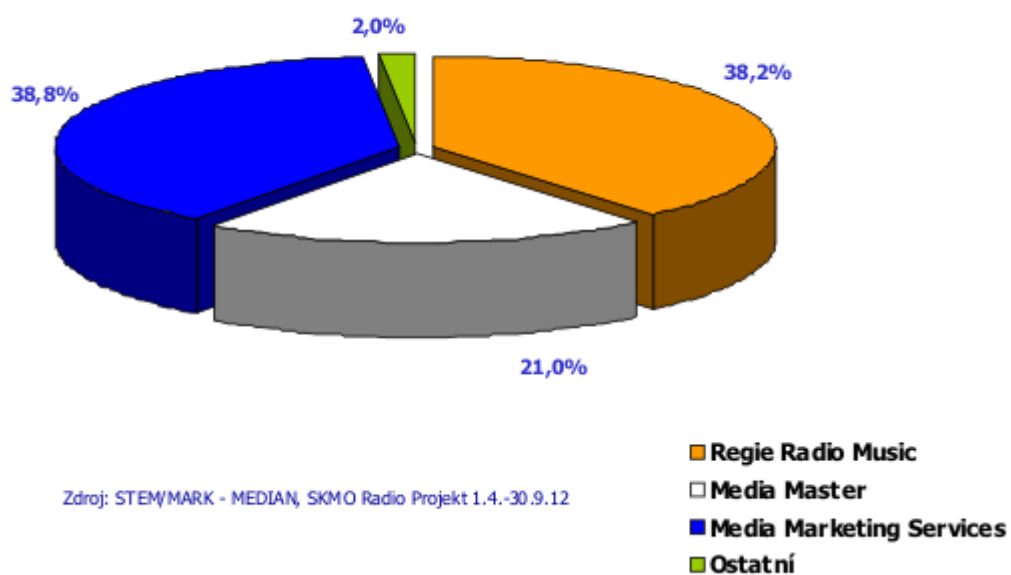
Zákon č. 231/2001 Sb. ze dne 17. května 2001 o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů (provozování rozhlasového a televizního vysílání). In: *Sbírka zákonů*. 2001. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=231&r=2001>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A - Podíl na trhu jednotlivých mediazastupitelství	I
Příloha B - Okruhy otázek pro výzkumné šetření	II

PŘÍLOHY

Příloha A - Podíl na trhu jednotlivých mediazastupitelství

Příloha B – Okruhy otázek pro výzkumné šetření

Okruh 1: Počátky kariéry moderátorů

1. Pověz mi o své činnosti na rádiu (pořad, doba trvání pořadu, časové vymezení)?
2. Jakým způsobem ses dostal na rádio?
3. Předchozí zkušenosti s moderováním?
4. Hlasové zkoušky, popřípadě kdo tě zaučoval a jak?

Okruh 2: Práce moderátora v praxi a související aspekty s touto činností

1. Jazyk moderování?
2. Příprava pořadu, playlistu?
3. Sponzoring, reklama, soutěže?
4. Jingle ? Jak často? Jestli je to nařízené, kolikrát a kdy?
5. Vstupy (jak dlouhé mohou být, jak často, po kolika písničkách)?
6. Jaká je zpětná vazba od vedení a jaká je od posluchačů?
7. Poslechovost (zda vědí jaká je jejich poslechovost procentuelně)?

Okruh 3: Vzdělání, etické normy a právní znalost související s činností moderátora

1. Etický kodex (zda ho podepisoval, jestli ho zná, zda se podle něj řídí)?
2. Právní znalost?
3. Mediální vzdělání?

Okruh 4: Finanční příjmy moderátorů

1. Peněžní odměny?
2. Benefity?

Okruh 5: Výhody a nevýhody moderátorů působících na veřejnoprávním či soukromém rádiu

1. Výhody moderátorů?
2. Nevýhody moderátorů?

Okruh 6: Doporučení pro budoucí moderátory

1. Kterými vlastnostmi a dovednostmi by podle tebe měl disponovat budoucí moderátor?
2. Doporučení pro potencionální uchazeče jak se stát dobrým moderátorem?

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Vita Zhuravel

Obor: Sociální a mediální komunikace

Forma studia: prezenční studium

Název práce: Výhody a nevýhody působení ve veřejnoprávních a soukromých rozhlasových stanicích z pohledů moderátorů

Rok: 2014

Počet stran textu bez příloh: 51

Celkový počet stran příloh: 2

Počet titulů českých použitých zdrojů: 25

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 3

Počet internetových zdrojů: 8

Počet ostatních zdrojů: 3